

پیتینچی مُقَدَّمات دَر سَلَری / شَرعی مَنبَعَلَر دَگی بَدَعَتَنی مُخْتَصَر تَنیب آیش.

شیخ ابو حمزه هورامی حفظه الله نی اودیا تسمه سیدن یازیب آلینگن.

بسم الله و الحمد لله

"الْبَتَّةَ حَمْدَ وَ سَنَا تَنهَا اللهُ كَهَ لَا يَفِيدِير، اُونَكِه شُكْرَ اَيْتَمِيَز وَ اُونَدَن يَارَدَم سُورِيَمِيَز، وَ اُونَدَن مَغْفِرَتَ طَلَبَ قِيَلَمِيَز وَ اُوْزِيَمِيَز نِی نَفْسَلَرِيَمِيَز نِي شَرَرِيَدَن، عَمَلَلَرِيَمِيَز نِي يَامَانَلِيَكِيَدَن اللهُ دَن پَنَاهِ سُورِيَمِيَز، كِيَمِنِي اللهُ هِدَايَتَ قِيَلَسَه اُونِي هِيچَ كِيَم كُومَرَاهِ قِيَلَه اَلْمِيَدِي، كِيَمِنِيَكِي اللهُ كُومَرَاهِ قِيَلِيَدِيكِن بُولَسَه اُونِي هِيچَ كِيَم هِدَايَتَ قِيَلَه اَلْمِيَدِي، وَ اللهُ دَن اُوْزَكِه اِلَاهِ يُوقَلِيَكِيَكِه وَ اُونِي شِيرِيَكِسِيَز اِيَكِنِيَكِه كُواهِلِيَكِ بِيَرَمَن، مُحَمَّدَ اُونِي بَنَدَه سِي، اِيلچِيَسِي اِيَكِنِيَكِه شَهَادَتَ بِيَرَمَن."

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (آل عمران/ ۱۰۲)
- يَا أَيُّهَا النَّاسُ، اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَ خَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَ بَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَ نِسَاءً وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا (نساء/ ۱)
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَ مَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا (احزاب/ ۷۰)

أَمَّا بَعْدُ: "إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ وَ شَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَ كُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَ كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ" اِينگ راست سُوز اللهُ نِي كِتَابِي وَ اِينگ يَحْشِي رَوِيَشِ مُحَمَّدِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَمَنِي رَوِيَشِيَدِير، اِينگ يَامَان ايش دِينَدَه يَنگِيلِيَكِنِي وَ جُودَكِه كِيَلْتِير يَشْدِير، دِينَدَه يَنگِي پيدا بُولگن نَرَسَه، بَدَعْتِير؛ هَر قَنَدِي بَدَعَتَ كُومَرَاهِلِيَكِ وَ هَر بِيَر كُومَرَاهِلِيَكِ ايسَه جَهْتَمَدَه دِير.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

پېتىنچى مُقَدَّمات دَرَسِيمِزنى بَدَعْتى شَرعى اُصُول بِيْلان شَرَحَلَشْگَه خاسلِيمِيز،
چُونكى كُوپ مُسلمانلَر بُو مَوْضوع بِيْلان اَشْنا بُولْمَه گَنْلِيكَلرى سَبَبلى، دُشْمَنْلَر يَمِيز وَ
جاھل دُوسْتَلَر يَمِيز مُسلمانلَر نِينْگ آرَه سِيْدَه تَفَرَّقنى يَنْدَه كُوپْتِيَرِيش اُوچُون اُونْدَن بِيَر
اَبْزار صِيْفَتِيْدَه اِسْتِعْفَاْدَه قِيْلِيشِيْتى.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَتٌ قَيْلَهُ دِيْلَركى:

لَنْتَقُضَنَّ عَرَى الْإِسْلَامِ عُرْوَةٌ عُرْوَةٌ، فَكَلَّمَا ائْتَقَضَتْ عُرْوَةٌ تَشَبَّثَ النَّاسُ بِالَّتِي تَلِيهَا، وَأَوْلَهُنَّ
نَفْضًا: الْحُكْمُ، وَأَخْرَهُنَّ: الصَّلَاةُ،^۱

اِسْلام دَسْتَكَلرى بِيَرْمَه – بِيَر سِيْنْدِيَرِيْلَه دى، بُو دَسْتَكَلرْدَن بِيَرى نَابُود بُولْگَن پِيْتِيْدَه اَدْمَلر
اُونى يَقِينِيْدِگى دَسْتَكْگَه چَنْگ سَالِيْشَه دى، اُولر نِينْگ اِينْگ بِيَر يَنْچى بُولِيْب سِيْنْدِيَرِيْلْگَه نى
حُكْم وَ اَخِيَر كِيْسى نَماز دُور.

مُسلمانلَر نِينْگ اُورْتَه سِيْدَه بِيَر يَنْچى بُولِيْب سِيْنْدِيَرِيْلْگَن دَسْتَكْ حُكْم قِيْلِيش يا حَسَن اِبْن
عَلَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَن كِيْبِيْن نُبُوت مَنَهَجِيْگَه اَساسلَنْگَن خِلَافْتنى، اِسْلامى حَاكِمِيْتنى
سِيْنْدِيَرِيْلِيشى بُولَه دى. مَنَه بُو دَسْتَكْ سِيْنْدِيَرِيْلْگَنْدَن سُونْگ، مُسلمانلَر اُومْتنى وَ
جَمَاعَتلَر يِنى حِفْظ قِيْلِيش اُوچُون اُونْگَه يَقِيْن بُولْگَن اِسْلامى اِضْطِرَارى بَدَل حُكُومْتْگَه
چَنْگ سَالِيْشدى، اَلْبَتَّه بُو اُوزِيْگَه يَرَشَه بُولْغَه نِيْشَلرْگَه اِيْگَه اِيْدى، مَنَه بُو اِسْلامى
اِضْطِرَارى بَدَل حُكُومَت هَم نَابُود بُولْگَن مَكَانلَر دَه مُسلمانلَر نَاجار حَالَدَه مُجَاهِدلَر نِينْگ
شُورا مَجْلِيْسِيْگَه چَنْگ سَالِيْشدى. مَنَه بُو مُسلمانلَر اُومْتنى وَ جَمَاعَتلَر يِنى حِفْظ قِيْلِيش
اُوچُون چَنْگ سَالَه آلَه دِيْگَن دَسْتَكَلر نى اِينْگ اَخِيَر كِيْسى حِسَابْلَه نَه دى، بُونْدَن سُونْگ
اِيْسَه باشْقَه دَسْتَكَلر بِيَر يِن – كِيْتِيْن نَابُود بُولِيْب باشلِيْدى، تَائِنكى اَخِيَر يِدَه نَمازنى تَرَك
قِيْلِيشْگَه پِيْتِيْب كِيْلِيْنَه دى – بُو ظَاهِر دَه مُسلمان بُولِيْش نِينْگ اَخِيَر كى بِيْلْگِيْسى سَنَلَه دى- وَ
بُو هَم "اُوچ اَبْزار نى" حِمَايَه سى بُولْمَه گَنْلِيْگى سَبَبلى اَسْتَه – سِيْكِيْن نَابُود بُولَه دى. مَنَه

۱- أخرجه أحمد (۲۲۱۶۰) من حديث أبي أمامة الباهلي رضي الله عنه، وصححه الألباني في صحيح الجامع ۵۰۷۵

بۇلارنى بېزىلەر آشكارە اندلۇسدە و عرافدڭى شىيطانپرست يازىدى كۇردلر نىنگ ارە سىدە و
ايرانى غر بىدڭى شىيطان پرست ملىك طاۋوسى ياكى باشقە چە اصطلاح بىلن ايتگندە
علئ اللهى لر ياكى اۇلر نى اۇزلر نى تىلى بىلن ايتگندە ايسە يارسانىلر و باشقە منطقه لردە
ايسە تۇرلى- هيل عنوانلر و كاكائى، اسمائىگه اوحشه گن هيلمه - هيل اسملر مثالىدە
كۇرە ميز و كۇرگنمىز.

فَقَطْ مِنْهُ بُو اُوچتە دىستگنى يۇلى ارقه لى مُسلمانلر واد اومتنى و واد جماعتنى اولى
الامر شۇراسىنى يۇلىگه كۇرە و جۇدگه كىلتىره ايشنه دى و كۇمرا هلىكدن، سرگردانلىكدن
نجات تاپيشه دى؛ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ بُو ندى اومتنىنگ كۇمراه
بۇلمسلىگىگه الله تعالى دن زمانت الكنلر: سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى
ضَلَالَةٍ، فَأَعْطَانِيهَا،^٢ حه، واد اولى الامر شۇراسىنىنگ يۇلى ارقه لى و جۇدگه كىلگن منه
بُو واد اومت، واد جماعتنى هم دنياگه كىلتىره دى، رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ
بُو ندى جماعتگه قوشىلىشگه امر قىلە دىلر: فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ. مِنْهُ بُو ندى جماعت الله نى
جمايه سىنى قۇلگه كىرىته دى، «فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ».^٣

عُمَرُ بْنُ خَطَّابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَن رَوَايَتٍ قَبْلِي شَيْخِي:
«عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، مَنْ أَرَادَ
بُخْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيُلْزِمُ الْجَمَاعَةَ»^٤، جماعتگه پايىند بۇلىشلىك سىزلرگه وادب بۇله دى،
تَقَرُّقَدَن وَ جۇدالىكدن اىختىياط بۇلىنگلر، چۇنكى شىطان يالغىز بىر نقرگه همراه بۇله دى و
ايكى نقردن اوزافله شه دى، جنتنى اورتە سىنى هاحلىدىگن هر بىر كىشى البتته جماعتگه
پايىند بۇلسىن.

حە، رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَتٌ قَبْلَهُ دِيلر: "إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَجَارَ لِي عَلَى
أُمَّتِي مِنْ ثَلَاثٍ لَا يَجُوعُوا وَلَا يَجْتَمِعُوا عَلَى ضَلَالَةٍ وَلَا يَسْتَبَاحُ بَيْضَةُ الْمُسْلِمِينَ، يَا سَأَلْتُ
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَنْ لَا يُظْهِرَ

^٢ - في مسند الإمام أحمد (٢٧٢٢٤) عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغَفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

^٣ - في المعجم الكبير للطبراني، ٢١٧١، ٣٤٤٠، ١٣٦٢٣، صححه الشيخ الألباني بهذا اللفظ في ظلال الجنة، ٨٠

^٤ - الترمذي، ابن ماجة (٢٣٦٣)، أحمد

عَلَيْهِمْ عَذَابًا مِنْ غَيْرِهِمْ" ۵، اللَّهُ تَعَالَى مَبْنِي أُمَّتِي بَارَهُ سَبِيده اَوْچَتَه نَرَسَه نِي زَمَانَتِي نِي وَ
وَ عَدَه سَبِي نِي بِي رِگَن، اُولَر دَن بِي رِي اُولَمَتِي مَبْنِي اَوْچَتَه قَالَمِي دِي، «لَا يَجُوعُوا» اِيك كِي نِي چِي سِي اُولَمَتِي
كُوم رَاه لِيك كِه هَم فِك ر بُولَمِي دِي، «لَا يَجْتَمِعُوا عَلَي ضَلَالَةٍ، لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَي ضَلَالَةٍ» وَ
اُولَمَتِي چِي سِي دُشْمَن اُولَمَتِي مَكِه حُكْم ر ن بُولِي ب اَلَمِي دِي.

۱، ۲، ۳ چِي دَر جَد كِي اَشْكَار كَافِر دُشْمَن لَر وَ تَوْرَتِي نِي چِي دَر جَد كِي مُنَافِق لَر وَ سِيكُو لَر زَدَه لَر
مُسْلِمَان لَر نِي اُولَمَتِي دِه وَ اُولَر نِي نِي گ حَيَاتِي تَشْكَالَت لَر يَكِه حُكْم ر ن بُولِي شِي كِه مَانِع بُولَه دِي گَن
يَكَا نِه قُدْرَت، قَفَط وَ قَفَط مُسْلِمَان لَر نِي نِي گ حُكُومَت قُدْرَتِي، هَم دِه اُولَر نِي نِي گ حَرْبِي اِعْدَادِي نِي
مِعْزَانِي حِسَاب لَه نِه دِي.

اَكْر بُو قُدْرَت ضَعِي فُلْشَسَه يَا كِي نَابُود بُولَسَه وَ وَا حِد جَمَاعَت مَوْجُود بُولَمِي دِي گَن بُولَسَه،
مِي دَان اَنَه بُو اَصْلِي دُشْمَن نِي، حَتَّى جِنَايَتِي چِي مُسْلِمَان لَر نِي جِنَايَتِي كَار اَنَه عَمَل لَرِي اُولُ چُون اَچِي لَه
دِي. عِبْدَالله اِبْن مَبَارَك رَحِمَهُ اللهُ اَيْتَه دِي كِي: اُولَا الْجَمَاعَةُ مَا كَانَتْ لَنَا سُبُلًا وَكَانَ
اَضْعَفْنَا نَهْبًا لِأَقْوَانَا، اَكْر جَمَاعَت بُولَمَه گَن دِه اِي دِي، بِي ز لَر يُولُر كِه اِي كِه بُولَمَه گَن بُولَر دِي كِي
وَ ضَعِي فُلَر يَمِي ز كُوج لِي لَر نِي قُولِي دِه تَلَان – تَرَاچ بُولِي ب كِي تِي گَن بُولَر دِي.

شُو سَبَلِي هَم، بُو يُو ك كِي شِي لَر مَرَحْمَت قِي لِي شِي گَن كِي: «كَدَرُ الْجَمَاعَةِ خَيْرٌ مِنْ صَفْوِ
الْفُرْقَةِ» ۶، جَمَاعَت نِي نِي گ قَارَه لِي كِي نَفَر قِي نِي گ زُ لَالِي كِي دَن يَحْشِي ر اَقْدُور؛ يَعْنِي حَتَّى اَكْر مَنَه
بُو جَمَاعَت بُولَغَه نِي شَلُر كِه اِي كِه بُولَسَه هَم، بَرِي بِي ر نَفَر قَدَن وَ يَالغِي ز لِي كَدَن يَحْشِي ر اَق،
يَالغِي ز لِي ك اُولَر ي بِي لَن بِي ر كِه دُنْيَا وِي وَ اَخْرَا وِي عَذَابِي اَلِي ب كِي لَه دِي.

حَه، اَكْر نُبُوت مَنَه جِي كِه اَسَاس لَن گَن اِسْلَامِي حُكُومَت نِي يُولِي دِي كِي مَنَه بُو كُوج لِي اُولَمَت وَ
جَمَاعَت بُولَمِي دِي گَن بُولَسَه، يَا حَتَّى اُونَدَن كُورَه ضَعِي فِر اَق، بُولَغَه نِي شَلُر كِه اِي كِه بُولُ گَن
اِسْلَامِي اِضْطِرَارِي بَدَل حُكُومَت هَم بُولَمَسَه يَا كِي اُو اِيك كَا وِي دَن هَم ضَعِي فِر اَق بُولُ گَن –
اُولَمَتِي چِي نَاچَار لِي كَد كِي نَرَسَه – مُجَاهِد لَر نِي نِي گ شُورَا وِي مَجْلِي سِي اُولَمَتِي كِي بُولَغَه نِي شَلُر
بِي لَن بِي ر كِه مَوْجُود بُولَمِي دِي گَن بُولَسَه، بُو پِي تَدَه مُسْلِمَان لَر وَ دُنْيَا اَهْلِي اُولُ چُون قَفَط عَذَاب قَالَه

۵- في مسند الإمام أحمد (۲۷۲۲۴) عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغَفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
۶- الجاحظ في البيان والتبيين، ص ۱۴۲

دى خالاص. ھم مُسلمانلر اۇچۇن سرگردانلىك كېلە دى و ھم دۇشمن مُسلمانلرنى اوستىگە حۇمران بۇلە دى و مُسلمانلرنى، ھمدە باشقە دۇنيا اھلىنى اچلىك ايگلىدى.

اومت بۇلە دېگن بۇلسە، مەنە بۇ اۇچ آفت و اۇچ عذاب يعنى سرگردانلىك، دۇشمىنى حۇمرانلىكى، اچلىك كېلىدى، اگر نابود بۇلە دېگن بۇلسە، مەنە بۇ اۇچ عذاب و جۇدگە كېلە دى، شۇنىڭدىك بېزىلر مُسلمانلر يىشىدىگن ديارلرنى اكرىدە و دۇنيانى اكر جايلىدە مەنە بۇ اۇچ آفتنى و اۇچ عذابنى كۇرىب تۇرىمىز.

مەنە بۇ عصرلر الدين الله تعالى مُسلمانلرنى اوندن ايختىپ بۇلىشلىرى اۇچۇن اگاھلىتىرگن عذابنى حۇددى اوزىدۇر، اۇ ذات مَرَحَمَت قَيْلە دى: «وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» (آل عمران/۱۰۵)، انىق حۇجتلر كېلگە نېدن كېيىن بۇلىنىپ كېتىگن و بېر- بېرلىرى بېلن اختلف قېلىپ، تله شېب - تارتىشگن كېمىسە لر كېى بۇلمىگىز! انه اوندىلر اۇچۇن اولوغ عذاب باردىر.

مەنە بۇ حالتدە، اگر مُسلمانلرنى اورتە سېدە اچلىكىنى، دۇشمىنى حۇمرانلىكىنى، سرگردانلىكىنى كۇرسىگىز، بۇ دېگە نى تفرق حاكم بۇلىپ آلگن و واحد اومت و جماعت موجود ايمس و انسانلر مەنە بۇ تفرق و واحد اومتدن، واحد جماعتدن اوزاقلە شېشلىرى بېلن عذابنى اوزلرېگە طلب قېلىپ الىشگن و اوزلرېگە عذاب نازىل بۇلىش سببلىرىنى مۇھىيا قېلىشگن.

چۇنكى الله تعالى رسول الله صلى الله عليه وسلمگە وعدە بېرگن نرسە لرنى ھمە سى واحد جماعتنى و جۇدگە كېلىتىرگن واحد اومتگە تېگىشلى، اگر كېمكى مُسلمانلر نېنگ اورتە سېدىكى اچلىك، فقيرلىك، دۇشمىلر نېنگ حۇمرانلىكى، سرگردانلىك عذابلىرىنى يۇقاتماقچى بۇلسە، البتتە يئە قېتە دن واحد اومتنى و جۇدگە كېلىتىرىشى كېرك و يئە قېتە دن حۇومتنى رسول الله صلى الله عليه وسلم بيان قىلگن "نُبوت مَنهَجِيگە اساسلنگن خِلافتگە" قېتە رېشى لازم. چۇنكى حتى بۇلغە نېشلىرگە ايگە بۇلگن اسلامى اضطرارى بىدل حۇومتنى بۇلى آرقة لى تشكىل قېلىنگن اومت و جماعت بېلن مُسلمان ديارلرنى فقط بېر قېسمى يعنى بۇ حۇومتنى قۇل استىدىكى منطقه سى اچلىكدن، دۇشمىنى حۇمرانلىكىدن، سرگردانلىكدن

نجات تاپە دى خالاص. ايندى اگر مەنە و اضطرارى بىل حۇمەت ھەم مۇجۇد بۇلمىدىگەن بۇلسە، مۇھادىر نىنگ شۇراوى مەجلىسىنى يۇلى آرقە لى تەشكىل قىلىنگەن اۇمەت بىلن مۇسلمانلار نىنگ فەقەت آرزىمەس بىر قىسمىگىنە مەنە بۇ اۇمەتنى ھىمايە سى آستىدە بۇلىش اىمكانىگە اىگە بۇلە دى.

مەنە بۇ اىمتىزنى بىرچە مۇسلمانلارگە بىتگە زىب بىرە دىگەن و ھەمە مۇسلمانلارنى اللە تەعالى نى زامانىگە شامىل قىلە دىگەن تەنھا و رىانت، قىتە دن ئىبۇت مەنھىگە اساسلنگەن اسلامى حۇمەتنى قۇلگە كىرىتىش دۇر. بىرچە مۇسلمانلار قىتە دن قۇلدن باى بىرىلگەن حەقلىرى قۇلگە كىرىتمە گۇنلر بىچە، اۇلارنى اۇستىدە دۇشمەننى حۇمران بۇلىشى، فقيرلىك، آچلىكنى رواجلە نىشى و سىرگىر دانلىكنى كىنگە بىشى طىبعى بىر ايش بۇلىب قالە دى.

مەنە بۇ ھالەتدە، آچىق - اىدىن كۇرىنىب تۇرگەن نرسە شۇكى، مۇجۇد بۇلگەن جۇدە كۇپ عذابلار، آقتلار، اجتمائى و شەخسى كىسلىكلەر، ئىبۇت مەنھىگە اساسلنگەن اسلامى حۇمەت و اۇنى اۇلى الامر شۇراسى، واد اۇمەت و واد جماعت و اۇنى واد جماعسى بۇلمە گىلىگى سىبىلى، مەجبۇرى ھالەدە وۇدگە كىلە دى. بۇ بىردە ئىبۇت مەنھىگە اساسلنگەن خىلافتنى اۇرنىگە شاھىگرلىكنى قۇبىشلىك، مۇسلمانلارنى آره سىدە يىنگى ظاھر بۇلگەن مىنگىل بۇلغە نىشلارنى و كىسلىكلارنى وۇدگە كىلتىرۇچى بۇلاققە، مەنبەگە سۇونى اساسى دىستە سىگە اىلە ندى، فەقەتگىنە مەنە بۇ بۇلاقنى، مەنبەنى قۇرىتىش و عىلتنى يۇقاتىش بىلن و اساسى سۇو دىستە سىنى بىر كىتىش بىلن بۇلغە نىشلار دن، عىلتلار دن نجات تاپسە بۇلە دى.

واد اۇمەت و واد جماعنى يۇقلىگى باعت وۇدگە كىلگەن كىسلىكلارنى، عىلتلارنى اىنگ خەتلىسى، مەھبلر نىنگ وۇدگە كىلىشى و اۇندن كىلىب چىققەن تەقۇدۇر، جمىعەت اۇلى الامر شۇراسىنى بۇلىگە كۇرە يىنە قىتە دن شىرىعتدە طىل قىلىنگەن واد اۇمەتگە و واد جماعتگە قىتمەس اىگەن، مەنە بۇ كىسلىكلارنى مۇجۇد بۇلىشى خەتمى و چىتلىب اۇتىب بۇلمىدىگەن نرسە ھىسابلە نە دى، مەنە بۇ تۇرلى- ھىل مەھبلرنى و تەفسىرلارنى ھىچ قىسى بىرى، اۇلرگە مۇخالف بۇلگەن باشقە مەھبلرنى و تەفسىرلارنى يەشى يا يامان اىگە نىنى تەشخىص بىرىش اۇچۇن "مىعار" و "حجەت" بۇلە المىدى، و اۇلارنى ھىچ قىسى بىرى تەنھا

حَالِدَه وَاجِد اؤمْتِنِي وَ وَاِجِد اُولَى الْاَمْرِ شُوراسِيْنِي رَالِيْنِي اؤيْنَشِيْگَه قَادِر اِيْمَس وَ لايِيْق هَمْ
بُوْلَه اَلْمِيْدِي، چُونِكِي شُورا اوزِيْنِي وَاِجِد اِجْمَاعِيْ بِيْلَنْ قَاضِيْنِي رَالِيْنِي بَجْرَه دِي.
قَاضِيْنِي جايْگَاهِيْگَه اؤْتِيْرِيْشِيْگَه صَلاَحِيْتِيْلِي، مُنَاسِب بُوْلْگَنْ يَالْغِيْز كِيْشِي اُولَى الْاَمْرِ
شُوراسِي وَ اُولَى الْاَمْرِ شُوراسِيْدَنْ وُجُوْدْگَه كِيْلْگَنْ اؤمْت سَنَلَه دِي، مَنَه بُو قَاضِي بِيْر
رَعِيْنِي وَاِجِد اِجْمَاع صِيْفَتِيْدَه هَمَه گَه اِيْرَايَه بِيْرَه دِي.

مَنَه بُو حَالْتَدَه، اَنِيْق كُورِيْنِيْب تُوْرْگَه نِيْدِيْك، نُبُوْت مَنَهْجِيْگَه اَسَاسْلَنْگَنْ اِسْلَامِي حُكُوْمَت وَ
اُونِي وَاِجِد اُولَى الْاَمْرِ شُوراسِي قُوْلَه گَچ وُجُوْدْگَه كِيْلْگَنْ كَسَلِيْكَلْرَدَنْ بِيْرِي، شُورَانِي
وَاِجِد اِجْمَاعِيْنِي اُورْنِيْگَه هِيْلَمَه – هِيْل اِجْتِهَادْلَرْنِي وَ تُوْرْلِي – هِيْل شَخْصِي وَ كُورُوْهِي،
مَذْهَبِي تَعْوِيْلَاتْلَرْنِي پِيْدا بُوْلِيْشِي، هَمَدَه بِيْزَلَرْ عَصْرَلْرَدَنْ بُوْيان كُؤْواه بُوْلِيْب تُوْرْگَنْ
اَشْكَار تَفْرُقَدَنْ عِبَارَت.

اِيْنْدِي، مَنَه بُو اِجْتِهَادْلَرْنِي وَ شَخْصِي تَعْوِيْلَاتْلَرْنِي اَفْتَلْرِيْدَنْ بِيْرِي، دِيْن نَامِي اَسْتِيْدَه اِسْلَام
دِيْنِيْدَه مَوْجُوْد بُوْلَمَه گَنْ يِنْگِي نَرْسَه لَرْنِي پِيْدا بُوْلِيْشِي بُوْلِيْب، مَنَه بُو دِيْنَدَه يِنْگِي وُجُوْدْگَه
كِيْلْگَنْ نَرْسَه لَر اؤْتَمِيْشِيْدَه بُوْلَمَه گَنْ وَ اَنَه اؤشَه يِنْگِي وُجُوْدْگَه كِيْلْگَنْ نَرْسَه لَرْگَه "بِدْعَت"
دِيْبِيْلَه دِي.

"بِدْعَت" يَعْنِي اَلْدِيْن مَوْجُوْد بُوْلَمَه گَنْ يِنْگِي نَرْسَه، مَثَلًا اَللّٰهُ تَعَالَى مَرَحَمَت قَيْلَه دِيْكِي:
بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (بقره/۱۱۷)، (اؤ) پِيْرُو اَسْمَانْلَرْنِي پِيْدا قِيْلْگُؤچِيْدِيْر. بِيْرَار اِيْشِيْنِي
حُكْم قَيْلِسَه اُونْگَه فَقَطْگِيْنَه "بُوْل" دِيْبِيْدِي، خَالَاص. يَاكِي اَللّٰهُ تَعَالَى رَسُوْل اَللّٰهُ صَلَّى اَللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَگَه مَرَحَمَت قَيْلَه دِيْكِي: قُلْ مَا كُنْتُ بَدْعًا مِنَ الرُّسُلِ (احقاف/۹)، (اِي مُحَمَّد)
اَيْتِيْنْگ: "مِيْن پِيْغَمْبَرَلْرَدَنْ يِنْگِي بِيْرِيْنچِيْسِي اِيْمَسْمَنْ (يَعْنِي مِيْنْدَنْ اَوَّل هَمْ اَللّٰهُ نِيْنْگ
پِيْغَمْبَرَلْرِي اؤْتْگَنْ- كُؤ، نِيْگَه سِيْزَلَرْ مِيْنِيْنْگ پِيْغَمْبَرَلْيِيْگِيْمْگَه حَيْرَان بُوْلِيْب، اِنْكَار قَيْلِمَاقَدَه
سِيْزَلَرْ؟!) يَعْنِي، مِيْنْدَنْ اَلْدِيْن هَمْ كِتَاب، مُعْجِيْزَه لَر وَ اوزَلْرِيْگَه خَاص شَرِيْعَتْگَه اِيْگَه
بُوْلْگَنْ كِيْشِيْلَرْ بُوْلْگَنْ.

"بِدْعَت" شَرَعِي جِهْتَدَنْ قَرْگَنْدَه اِصْلِي رُوْشِي دِيْنَدَه بار بُوْلْگَنْ دِيْنِي مَسْأَلَه لَر بُوْپِيْچَه يِنْگِي
رُوْشِيْنِي وُجُوْدْگَه كِيْلْتِيْرِيْش دِيْگَه نِي وَ يِنْگِي وُجُوْدْگَه كِيْلْگَنْ مَنَه بُو نَرْسَه، اَللّٰهُ نِيْنْگ

شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَلَرَدَه بُو شَكَلَدَه مَوْجُود اِيْمَس، بَلَكِي مَنَه بُو يِنْغِي وُجُودْغَه كِيْلْغَن نَرَسَه اَلله نِي شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَدَه مَوْجُود بُولْغَن اَصْلْغَه اَوْحَشِيْدِي، حَقِيْقَتَدَه اِيْسَه اَصْل جِنْسْغَه اَوْحَشِيْدِيْغَن يَسْمَه جِنْس حِسَابْلَه نَه دِي وَ اُو اَصْلِي جِنْس بَجْرْغَن اِيْشِنِي بَجَه رِيْشِنِي وَ اُوْنِي اُوْرِنِيْنِي اِيْغَلْشِنِي هَاَحْلِيْدِي. مَنَه بُو بَدْعَتْنِي شَرَعِي جِهْتِي، بُو حَسَن اِبْن عَلِي رَضِيْ اَلله عَنُه دَن سُونْغ نُبُوْت مَنَهْجِيْغَه اَسَاسْلَنْغَن خِلَافَتْنِي اُوْرِنِيْغَه كِيْلْغَن شَاهِيْغَرْلِيْكَ تُوْرُوْمِيْغَه اَوْحَشِيْدِي. اَلله تَعَالَى شُوْرَاْغَه اَسَاسْلَنْغَن حُكُوْمَتْنِي رَسْمِي حَالَدَه تَن اَلْغَن، اَمَّا اُوْلَر اُوْنِي اُوْرِنِيْغَه شَخْصْغَه وَ زُوْرُوَانْلِيْكَغَه اَسَاسْلَنْغَن حُكُوْمَتْنِي كِيْلْتِيْرِيْشِيْدِي. بُو نَرَسَه اَلله نِيْنْغ شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَلَرَدَه مَوْجُود اِيْمَس وَ اَلله نِي شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَلَرْغَه قَرْشِي دِيْب، سَنَلَه دِي. ۷

سِيْز بِيْر تَصُوْر قِيْلِيْب كُوْرِيْنْغ، بِيْر كَارْخَانَه دَكِي بِيْر چَنْغ يُوْتْغِيْچِنِي مُشَخَّص بِيْر مَرْكَه دَه مَعْلُوْم اِيْشِنِي عَمَلْغَه اَشِيْرِيْشِي اُوْچُون اِيْشَلْب چِيْقَه رِيْلَه دِي، اِيْنْدِي حِتَايْلِيْكَلَر اَنَه اُوْشَه جِنْسِنِي حُوْدْدِي شُو مَرْكَه دَه وَ شُوْنُوْدِي وَظِيْفَه نِي بَجَه رِيْشِي اُوْچُون اَلْدِيْنْغِي كَارْخَانَه گَه عِلَاقَه سِي بُوْلْمَه گَن حَالَدَه اِيْشَلْب چِيْقَه رِيْشَه دِي، اُو فَقَط اَصْلِي جِنْسْغَه اَوْحَشِيْدِي وَ اُوْشَه وَظِيْفَه نِي بَجَه رِيْش اُوْچُون هَم اِيْشَلْب چِيْقَه رِيْلْغَن وَ اَدْمَلْرِنِي اَرَه سِيْدَه اُوْشَه اَصْلِي جِنْسِنِي اُوْرِنِيْنِي اِيْغَلْشِنِي هَاَحْلِيْدِي.

اِيْنْدِي، شُوْنُوْدِي اِيْشَلْر هَم بَارِكِي، مَثَلًا : اَلله نِي شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُوْنِي كَارْخَانَه سِيْدَه نُبُوْت مَنَهْجِيْغَه اَسَاسْلَنْغَن خِلَافَتْغَه اَوْحَشَب، مَعْلُوْم مَقْصَدْغَه يِيْتِيْش اُوْچُون وُجُودْغَه كِيْلْتِيْرِيْلْغَن، بِيْر كِيْشِي كِيْلِيْب شَاهِيْغَرْلِيْكَ كَبِي اُوْنْغَه اَوْحَشَه شِيْدَن حُوْدْدِي اُوْشَه دِيْنِي مَقْصَدْنِي قُوْلْغَه كِيْرِيْتِيْش اُوْچُون فَايْدَه لَه نَه دِي، بُوْلِيْب هَم اُوْنِي اَلله نِي شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَلَرْغَه عِلَاقَه سِي هَم بُوْلْمِيْدِي. دِيْنَدَه سَابِيْقَه سِي بُوْلْمَه گَن مَنَه بُو شَكَلَدَه وُجُودْغَه كِيْلْغَن يِنْغِي نَرَسَه گَه "بَدْعَت" دِيْبِيْلَه دِي. شَاهِيْغَرْلِيْكَنِي وَ شَخْصِي زُوْرُوَانْلِيْكَنِي اَلله نِيْنْغ شَرِيعَتِيَدِكِي قَانُونَدَه سَابِيْقَه سِي بُولْغَن اِيْمَس. اِيْنْدِي، اَكْر بِيْر كِيْشِي مَنَه بُو يِنْغِي وُجُودْغَه كِيْلْتِيْرِيْلْغَن نَرَسَه نِي

۷- ابن عباس رضي الله عنهما مي گويد: ما أتى على الناس عام، إلا أحدثوا فيه بدعة، وأماتوا فيه سنة، حتى تحيا البدع وتموت السنن. مجمع الزوائد، ۱/۱۸۸، باب في البدع والأهواء. ورواه ابن وضاح في كتاب البدع، ص ۳۹

اوشۇب آلبىب شۇ يۇل بۇيىچە حَرَكَت قَيْلە ياتگن بۇلسە، اۇنگە اهلې بَدَعَت دېيىلە دى. يََعْنِي مَنَّهُ شۇ ايشىنى اهلې، مَثَلًا اهلې سُنَّت و اهلې بَيْت دېگنگە اۇحشش.

مَنَّهُ بۇندى يَسَمَه يۇلرگە ايرگە شيشليك و بۇ يَسَمَه يۇلردە قَالِب كيتيشليك، اَلْبَتَّه تَقَرُّقَه و اَصْلِي جِنْسِگَه ضَرْبَه اۇر يىلشېگَه سَبَب بۇلە دى، حَتَّى مَنَّهُ بۇ يَسَمَه جِنْسَلَرَدَن فَايِدَه لَه نۇچىلرگە هَم ضَرَر پيىتگە زه دى، اَلْبَتَّه مَنَّهُ بۇ يَسَمَه جِنْسَلَرنى ايشۇب چيَقَه رُوچىلر دُنْياوى مَنَفَعَتَلَرنى قۇلگە كير يىتشلرى مۇمكىن؛ اَمَّا هَر قَنْدَى حَالْتَدَه هَم اَصْلِي جِنْسِنى قَيْمَتِيَدَه اۇنى اۇرنىگە يَسَمَه جِنْسَدَن فَايِدَه لَنگن كيشىلر ضَرْبَه و ضَرَر كۇر يىشه دى. شۇ سَبَبلى هَم الله تَعَالَى اچىق- ايدىن مَرَحَمَت قَيْلە دېكى: «وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» (انعام/۱۵۳)، اَلْبَتَّه، مَنَّهُ شۇ مېنىنگ تۇغرى يۇلېمدير. بَس، شۇ يۇلگە ايرگە شينگلر! (باشقه) يۇلرگە (تابع بۇلمنگ) ايرگشمنگيزكى، اۇلر سيزلرنى اۇنىنگ يۇلېدن اۇزىب قۇير. شايد تقوا قَيْلسننگيز، ديب سيزلرنى مَنَّهُ شۇ نرسه لرگە بۇيۇردى.

اچىق- ايدىن كۇر يىب تۇرگە نېدىك، مَنَّهُ بۇندى بېر نېچە دَسْتَه گه بۇلېنىشلر و تَقَرُّق وُجۇدگە كېلگن پيىتدە، اَصْلِي جِنْسِنى يَسَمَه سېدن اَجْرَه تيب بېرىشگه بۇ جِنْسَدَن فَايِدَه لَه نۇچىلرگە قَرگندە سانلرى گم و اَنَدَك بۇلگن مۇتَخَصِّصَلرگينَه قَادِر بۇلە دى خالاص، مَنَّهُ بۇ صَادِق و عَمَللى مۇتَخَصِّصَلر اَكْر حَسَن و حُسَيْنِگَه، اَنَه اۇشْنَجَه صَحَابَه لرگه اۇحشَب اِضْطِرَارى حَالْتَدَه مَنَّهُ بۇ يَسَمَه جِنْسَدَن فَايِدَه لَه نېشگه مَجْبُور بۇلېشمَه گندە ايدى، اۇلر اَسَانَلِيك بېلن اِمَامى حَنَفى، جَعْفَر صَادِق، مَالِك، شَافِعِى، حَنْبَل و بَاشَقَه لرگه اۇحشَب اَنَه بۇ يَسَمَه جِنْسَدَن اۇزاقله شر ايدىلر؛ اَمَّا عُمُوم فَايِدَه لَه نۇچىلر مَنَّهُ بۇندى حَالْتَدَه سَرگَرْدَان بۇلېب قَالَه دېلر و مَنَّهُ بۇ اِيككى جِنْسِنى اۇرتَه سِيَدِگى اۇحشَشَلِيكَلر سَبَبلى، اۇلرنى قَيْسى بېرى اَصْل و قَيْسى بېرى يَسَمَه اِيگه نېنى اَجْرَه تَه اَلِيشْمِيْدى.

مَنَّهُ بۇ بېردَه رَسُول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اۇز لَرِنى خُطْبَه لَرِيْدَه مَرَحَمَت قَيْلَه دېلركى: «إِنَّ أصدقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ»، "اينگ راست سوز الله

نى كِتَابِي وَ اِينْگِ يَحْشِي رَوِيْشِ مُحَمَّدِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوِيْشِيْدِيْر، اِينْگِ يَامَانِ اِيْشِ دِيْنْدَه يَنْگِيْلِيْكِنِي وَ جُوْدْگَه كِيْلْتِيْرِيْشِيْدِيْر، دِيْنْدَه يَنْگِي يِيْدَا بُوْلْگَن نَرْسَه، بَدْعَتِيْر؛ هَر قَنْدِي بَدْعَتِ گُوْمَرَاهِلِيْكِ وَ هَر بِيْر گُوْمَرَاهِلِيْكِ اِيْسَه جَهَنْمَدَه دِيْر.^۸

وَ اُوْمُ الْمُؤْمِنِيْنَ عَائِشَه رَضِيَ اللهُ عَنْهَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَايَتِ قِيْلَه دِيْلَر، اُو كِيْشِي مَرَحَمَتِ قِيْلْگَنَلَر: «مَنْ اَحَدَثَ فِيْ اَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ»، "كِيْمَكِي بِيْزَلَرْنِي مَنَه بُو اِيْشِيْمِيْزْدَه (اِسْلَام دِيْنِيْدَه) اُوْنْدَه مَوْجُوْد بُوْلْمَه گَن نَرْسَه نِي وَ جُوْدْگَه كِيْلْتِيْرِيْسَه، اُو نَرْسَه مَرْدُوْدِيْر. " ^۹ اِيْنْدِي مَنَه بُو قِيْتَه رِيْلْگَن نَرْسَه مِي يَا بَدْعَتْمِي، بُوْنِي فَرْقِي يُوْق:

- عَقِيْدَه وَ نَظْرِي جِهَنْدَن، مَثَلًا: قَدْرِيَه، جَبْرِيَه، خَوَارِج، مُعْتَزِلِيَه، مُورِجِعَه، حَاضِرْگِي اِيْخَوَانُ الشَّيَاطِيْنِ (اِيْخَوَانُ الْمُسْلِيْمِيْنِي اَدَشْگَن، فَاْسِدِ شَاهَه سِي) وَ يَا اَخِيْرْگِي اِيْكِي عَصْر مَابِيْنِيْدِيْگِي نَجْدِي اُوْلَمَالَرِي، نَجْدِيْلَر مُشْرِكَلَر گَلِيْمَه سِيْدَن نَاتُوْغْرِي تُوْشُوْنْچَه لَرْنِي وَ جُوْدْگَه كِيْلْتِيْرِيْشِيْگَن يَاكِي غِيْرِي شَرْعِي يَنْگِي اِصْطِلَاحَلَرْنِي، اُوْصُوْلَلَرْنِي، فُرُوْعَلَرْنِي يَسَبِ اَلِيْشِيْگَن وَ
- يَاكِي مَنَه بُو قِيْتَه رِيْلْگَن بَدْعَتِ وَ نَرْسَه لَر سُوْز جُمْلَه لَرْدَن عِبَارَتِ، مَثَلًا: اَگَر حُكُوْمَتِ دِيْمَاكْرَه تِيْك بُوْلْسَه، اُو اِسْلَامِي حُكُوْمَتَدَن يَحْشِيْرَاقِ دِيْبِيْلْسَه يَاكِي بَاشَقَه كَافِرَلَر يَا حَتَّى مُسْلِمَانَلَر اُوْچُوْن هَم مُشْرِكَلَر گَلِيْمَه سِيْدَن فَايْدَه لَه نِيْلْسَه.
- يَاكِي مَنَه بُو قِيْتَه رِيْلْگَن نَرْسَه لَر عَمَلِي حَالْتَدَه بُوْلْسَه، مَثَلًا: نُبُوْتِ مَنَهْجِيْگَه اَسَاسَلَنْگَن خِلَافَتِي اُوْرْنِيْگَه شَاهِيْگَرَلِيْكِ تُوْزُوْمِيْنِي كِيْلْتِيْرِيْشِيْلِيْكِ، بُو تُوْزُوْمِيْنِي اُوْزِي مِيْنْگَلَب بُوْلْغَه نِيْشَلَرْنِيْگِ مَنْبَعِ سِيْگَه، بُوْلَاغِيْگَه اِيْلَه نَه دِي، يَاكِي نَمَازْگَه قُوْشِيْمْچَه قُوْشِيْشِ يَا نَمَازْنِي كَمِيْتِيْرِيْشِ يَاكِي سِكُوْلَارِ جِزْبَلَرْگَه قُوْشِيْلِيْشِ يَاكِي سِكُوْلَارِيْزِمِ وَ اِسْلَامِي اَرَلْشَتِيْرِيْبِ تَشَلَه گَن وَ يَنْگِي مَعْجُوْنِ يَسَبِ اَلْگَن اَدَشْگَن جِزْبَلَرْگَه كِيْرِيْشِ.

^۸ - صحيح مسلم
^۹ - متفق عليه

- ياكى مَنه بۇ قَيْتَه ريلگن بَدَعَت وَ نَرَسَه لَر تَرَكِي (بېر نَرَسَه نِي ياكى ايشنى تَرَك قَيْلِيش) بُولِيشِي مُؤْمِكِين، مَثَلًا: نُبُوت مَنَهَجِيگَه اَساسلَنگن خِلَافَتِنِي تَرَك قَيْلِيب شاهيگرليك تۇزۇمِيگَه كُونگِيل قُوِيَش ياكى "اُچ اَبزارنِي" وَ مَنه بۇ "اُچ اَبزارنِي" كَنَلِي اَرَقَه لِي وَجُودگَه كِيلگن اُوْمَتِنِي تَرَك قَيْلِيب، تَفَرُّق شِيرِكِينِي كِينگِيْتِيرِيش ياكى جِهَادِنِي، نَمازِنِي، رُوزَه نِي وَ باشقَه عِبَادَتلَرِنِي تَرَك قَيْلِيش.

ايندى، كِيمِكِي مَنه بۇ يَنگِي عَقِيدَه وى نَرَسَه لَر نِي ياكى سۇزُلَرِنِي يَا عَمَلِنِي يَا تَرَك قَيْلِيشِنِي قَيْلِسَه، اُو اُوزِينِي اُوچِينچِيَسِي مَوْجُود بُولْمَه كَن اِيكِي كُورُوهگَه قُوشِيب اَلِيبدِي: ياكى اُو اِسْلَام دَايْرَه سِيده بېر فاسِق مُسْلِمَان صِيْفَتِيده قَالَه دِي، اُونِي عَمَلِي كُونا وَ مَعْصِيَتگَه باعْث بُولَه دِي، اُونگَه مُفْسِدَه بَدَعَتِيگَه دُچار بُولگن دِيْمِيز؛ ياكى شَخْص مَنه بۇ يَنگِي نَرَسَه لَر نِي قَيْلِيش بِيَلَن اِسْلَام دَايْرَه سِيدين چِيَقَه دِي وَ مُرْتَد بُولَه دِي، بُوندِيلَرگَه مُكْفَرَه يَا مُغْلَظَه بَدَعَتِيگَه دُچار بُولِيبدِي دِيْمِيز.

مَنه بۇ حَالْتَدَه، كِيمِكِي مَنه بۇ يَنگِي وَجُودگَه كِيلْتِيرِيلگن وَ اِسْلَام دِيْنِيده سَابِيَقَه سِي بُولْمَه كَن يَنگِي نَرَسَه لَر دَن بِيَرِينِي قَيْلِسَه، اَنَه اَوْشَه تُوْرَت فِيلْتِيرِدَن (۱ - جِنَايَتِنِي اِثبات قَيْلِينِيشِي، ۲ - جِنَايَتِنِي اَللَه وَ رَسُوْلِي تَامَانِيْدَن تَصْدِيْقَه نِيْشِي، ۳ - تَكْفِيْرِنِي شَرَطلَرِي، ۴ - تَكْفِيْرِنِي مَانِعِيلِكَلَرِي) اُونِي اُوْتگَه زِيْلَه دِي، اَكْر اُونِي فاسِد دِيْب تَشْخِيص بِيَرِيلْسَه اُونگَه مُرْتَد دِيْمِيز، اَمَّا اَكْر شَخْص رَسُوْل اَللَه صَلَّى اَللَه عَلَيْهِ وَ سَلَّمِنِي سُنْتَلَرِيْدَن بِيَرِينِي اُورْنِيگَه يَنگِي نَرَسَه نِي قُوِيْب اَلِيْب كُونا قِيلگن بُولْسَه وَ اُونِي تُوْرَت فِيلْتِيرِدَن اُوْتگَه زِيْشِنِي كِيْرَكِي بُولْمَسَه ياكى بُو شَخْصِنِي تُوْرَت فِيلْتِيرِدَن اُوْتگَه زِيلْسَه - يُو، لِيكَن اُو بُو مَرَحَلَه لَر نِي بِيَرِيْدَه تُوْحْتَب قَالْسَه وَ اِرْتِدَاد دَرَجَه سِيگَه بِيْتِيْب بارْمَسَه، اَمَّا اُو اَكَاهاَنَه وَ اُوزِينِي اِيخْتِيَارِي بِيَلَن هِيچ قَنَدِي مَجْبُور بُولْمَه كَن حَالَدَه، اُوزِينِي جِنَايَتِنِي دَوَام اِيْتِيرْسَه، مَنه بُو اِيكِي طَائِفَه گَه وَ مَنه بُو اِيكِي شَخْصگَه وَ مَنه بُو اِيكِي كُورُوهگَه بَدَعَت اَهْلِي دِيْمِيز.

كِيْشِي بېر كُوناھِنِي قِيلگچ، شُو كُوناھ سَبَبِلِي تَنْبِيَه بُولگن بُولْسَه هَم، لِيكَن يَنَه شُو كُوناھِنِي تَكَرارَلَه كَن بُولِيشِي مُؤْمِكِين وَ باشقَه بېر كِيْشِيْنِي اِيْسَه تُوْرَت فِيلْتِيرِدَن اُوْتگَه زِيلگچ، اُو

بِير مَرَحَلَه دَه تَوْحَتَب قَالْغَن وَ تَكْفِير قِيلِينْمَسَدَن يَا مُرْتَد بُولْمَسَدَن قَالْغَن بُولَه دِيمِي؛ هَر قَنَدِي حَالْتَدَه هَم، مَنَه بُو اِيكِي كُورُوهْدَكِي مُسْلَمَانلَرْگَه اَهْلِي بَدَعْت دِييميز. مَنَه بُو اَهْلِي بَدَعْتِي اَهْلِي فِسْق هَم دِيييشَه دِي، چُونَكِي اُولَر اَگَاهَانَه وَ اوزلريني اِيختيارلريگه كُورَه وَ هِيچ قَنَدِي شَرَعِي عُدْرَه اِيگَه بُولْمَه گَن حَالْدَه، بَعْضِي اُورِينلَرْدَه اَصْلَگَه وَ اَلله تَعَالَى يِعْمَبَرِي اَرَقَه لِي جُونْتَاگَن نَرَسَه گَه قَرَشِي چِيقيشَه دِي.

مَثَلًا فاسِق مُسْلَمَان شَخْص مُشْرَكَلَر يَا سِكُولَارِيستلَرني سُوِيگَن نَرَسَه سِييني اِسْتِعْمَال قِيلْمَسَلِيكِنِي يَا اُولَرني پاكيزَه قيزلَرِي وَ عياللَريني نِكاهلَه مَسَلِيكِنِي يَا اُولَرْدَن جَزِيَه اَلْمَسَلِيكِنِي سَبَبِي، اُولَرنينگ كافر بُولْگَنلِيكَلَرِي اُوچُون اِيْمَسَلِيگِنِي يَحْشِي بِيْلَه دِي، بَلَكِي بُونْگَه قُوشِيْمَجَه رَوِيشَدَه بُونِي دَلِيلِي اُولَرنينگ مُشْرَك وَ سِكُولَار بُولْگَنلِيكَلَرِيْدُور؛ اَمَّا مَنَه بُو فاسِق مُسْلَمَان شَخْص مُشْرَك وَ سِكُولَارِيستلَرني حُكْمِييني باشقَه كافرلَرْگَه هَم عُمُومِيْشْتِيرِيْب يُوْبَارَه دِي، بُولِيْب هَم بُونِي اَصْلِي قُرْآن وَ سُنْتَدَه وَ اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدَكِي قَانُونلَرْدَه مَوْجُود اِيْمَس، حَتَّى اُولَر بُونْدَن كُورَه بَتْتَرَرَاق تَرَكِيْبَاتلَرني- يَعْنِي اِسْلَامْگَه مُنْتَسِب مُشْرَكَلَر كَبِي - وَجُودْگَه كِيلْتِيرِيشَه دِي، بُونْدِي تَرَكِيْبلَرني اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدَكِي قَانُونلَرْگَه هِيچ قَنَدِي نِسْبَتِي يُوُق.

مُشْرَكَلَر حُكْمِييني سَبَبِي وَ كافرلَرني بِير دَسْتَه سِيگَه مُشْرَكَلَر كَلِيْمَه سِييني اَيْنِيشَلِيكِنِي سَبَبِي باشقَه بِير نَرَسَه، كافرلَرنينگ باشقَه بِير دَسْتَه سِيگَه مَجُوس، صابِيئِي كَبِي اَهْلِي كِتَابِنِي كافرلَرِي دِيييشَلِيكِنِي سَبَبِي هَم باشقَه بِير نَرَسَه، بُونْدَن تَشْقَرِي اَهْلِي قِبْلَه گَه قَرَب مُسْلَمَان دِيييشَلِيك هَم اَلْاِهِيْدَه باشقَه بِير نَرَسَه؛ اَمَّا بُو شَخْص مَنَه بُو سَبَبلَرني اِعْتِبَارْگَه اَلْمَه گَن حَالْدَه، اَگَاهَانَه وَ اوزيني اِيختيارِي بِيْلَن وَ هِيچ قَنَدِي شَرَعِي عُدْرَسِيْز مُشْرَكَلَر حُكْمِييني اَهْلِي كِتَابِنِي كافرلَرِيگَه، شِبَه اَهْلِي كِتَابْگَه وَ حَتَّى مُسْلَمَانلَرْگَه نِسْبَتًا هَم صَادِر قِيلِيْب تَشْلِيْدِي وَ شُو رَوِيش بِيْلَن مَنَه بُو مُسْلَمَان اَهْلِي بَدَعْت، فاسِق شَخْص "سَبَب" بُوِيچَه اَصْلَگَه قَرَشِيْلِيك قِيلْگَن بُولَه دِي.

يَاكِي مَثَلًا اُو فَقْطَكِيْنَه اُوچ اَبْزَارْگَه كُورَه اُوْمَتِنِي، عَزَّتِنِي تَشْكِيْل قِيلْسَه بُولِيشِيْنِي وَ تَقْرُقَدَن وَ اُو سَبَبَلِي كِيلِيْب چِيْفَقَن عَذَابلَرْدَن نَجَات تاپْسَه بُولِيشِيْنِي جُودَه هَم يَحْشِي بِيْلَه دِي، اَمَّا

اۋزىنى اىختىيارى بىلن ۋە ھىچ قندى شرعى غۇرسىز اۋچ ازارنى يانيدە تۇرىب تۇرلى-
ھىل ازارلرگە، ازارلرگە ۋە جاماغلرگە كۈنگىل قويە دى ۋە تفرۇق بۇلیدن يۈرە دى ۋە عدده
شريعەت اجازە بىرگن اصلگە قرشيليك قىلە دى. ياكى اۋ شخس يا مۇسلمان يا كافر
بۇلشيني ۋە اۋچىنچى دىستە موجود ايمسليگىنى جۇدە يحشى بىلە دى، اما اسلامگە
نسبتلنگن مۇشرک ياكى باشقە چە عبارە بىلن ايتگندە اسلامگە نسبتلنگن كافر كى
اصطلاحلرنى ۋ جۇدگە كىلتيريش بىلن الله تعالى تعيين قىلگن انيق عددگە قرشى بۇلگن
اۋچىنچى دىستە نى ۋ جۇدگە كىلتيرە دى؛ چۇن الله تعالى اۋزىنى گلاميدە هر مۇشركى كافر
ديگن، ايندى اولر اسلامگە نسبتلنگن مۇشرک ديگن پىتلر يده بۇ اسلامگە نسبتلنگن كافر
ديگە نى بۇلە دى. لا حول و لا قوة الا بالله، مَنه بۇ شخس ينگى دىستە نى ۋ جۇدگە
كىلتيريش ارقە لى عدد بۇيىچە، رسول الله صلى الله عليه وسلم ۋ الله نى شريعى ۋ قرآن
بيان قىلگن اصلگە ۋ عددگە قرشيليك قىلگن بۇلە دى.

اولگىسى سببده قرشيليك قىلگن بۇلسە، ايكىنچىسى عدده قرشيليك قىلدى، ياكى شخس
حورسندچىلىك ۋ حقه گرچىلىك خبرلرنى قبول قىلىب آله ديگن مكان فقط ۋ فقط اۋچ
ازارنى رهبريتى ۋ اسلامى جميعيتىگى مۇتخصلر شۇراسى ۋ اسلامى جميعيتى اولى
الامر شۇراسى ايگە نىنى جۇدە يحشى بىلە دى؛ اما اۋ بۇتۇن جهان كافرلرنى ۋ
مۇتدلرنى يا منافقلىرى كىلى ارقە لى مېش- مېشلىر اساسيده خبرلرنى جمليدى، بۇ ايشنى
مثالى شۇنگە اۋحشيدىكى، اۋ كعبه طواف قىلينه ديگن مكان ايگە نىنى يحشى بىلە دى،
اما اۋزىنى اىختىيارى بىلن فلان تاشنى يا درختنى يا قبرى طواف قىلە دى ۋ مكان بارە
سيده شريعەت تعيين قىلگن اصلگە قرشيليك قىلە دى.

ياكى اۋ رمضان روزه سىنى ۋ قى رمضان آبي ايگە نىنى يحشى بىلە دى، اما اۋزىنى
اىختىيارى بىلن ھىچ قندى شرعى غۇرسىز باشقە ايده روزه تۇتە دى.

ياكى اۋ فلان مۇكرنى يا بدعتنى بۇقاتيشنى ۋ قى اسلامى حۇممتنى ۋ كىركلى قۇرتتى
قۇلگە كىرپتگندن سۇنگ كىلشيني جۇدە يحشى بىلە دى، اما اۋ شاشيله دى ۋ زمانى

كَيْلَمَسَدَن تۇرئب اۇنى ئوقاتىشنى قَصْد قَيْلَه دى وَ شۇ رَوِش بېلَن شَرِيعَتَدَه مَوْجۇد بۇلگن
أصلگه زَمَان نۇقْطَه پى نَظْرى بۇيىچَه قَرشى چىقَه دى.

ياكى اۇ اسلامده زكاتنى اندازَه سى قَنچَه ايگه نېنى يَحْشَى بېلَه دى، اَمَّا اۇزىنى ايختيارىگه
كۇرَه هېچ قَندى شَرعى غُدرسىز اندازَه ده شَرِيعَتدىكى اصلگه قَرشلىك قَيْلَه دى.

ياكى آگاهانه وَ هېچ قَندى شَرعى غُدرسىز جنس بۇيىچَه شَرِيعَتَدَه مَوْجۇد بۇلگن اصلگه
قَرشلىك كۇرسَه تَه دى. مَثَلًا اۇ تۇرت آياقلى بىر حيواننى قۇربانلىك قىلىشى كىرك بۇلَه
دى، لېكىن اۇ بىر تاۋوقنى قۇربانلىك قَيْلَه دى.

ياكى اۇ الله نى مَخْلُوقاتلرگه اۇحشتمسلىگى كىركلىگىنى وَ الله گَه نِسْبَتًا مَعْشُوق صِيفَتِيَدَه
صِيفَتْلَه مَسْلِك ياكى مَخْلُوقاتنى الله گَه خاص بۇلگن صِيفَتلر بېلَن صِيفَتْلَه مَسْلِك
كىركلىگىنى ياكى اۇچ اَبزاردن بىرىنى رَهْبَرىگه خاص بۇلگن صِيفَتلر وَ بېلگىلر، مَثَلًا
سَمْع وَ طاعَه كىلر بېلَن بىر جزبنى يا كىچىك تَشْكِيلاتنى ياكى كَتتَه تَشْكِيلاتنى رَهْبَرىنى
صِيفَتْلَه مَسْلِك كىركلىگىنى هَم جۇدَه يَحْشَى بېلىشى مۇمكىن، اۇ مَنَه بۇ ايشلرنى
قَيْلَمَسْلِك كىركلىگىنى جۇدَه هَم يَحْشَى بېلَه دى، اَمَّا اۇزىنى ايختيارى بېلَن هېچ قَندى
شَرعى غُدرسىز "صِيفَتلشدَه" اصلگه قَرشى چىقَه دى.

سَمْع وَ طاعَه صِيفَتى كىچىك كۇرۇه تامانىدن كَتتَه راق كۇرۇهگه نِسْبَتًا كۇرسَه تَيْلَه دى.
كَتتَه راق كۇرۇه ايسَه كۇرۇه لرنى شۇراسىگه نِسْبَتًا كۇرسَه تَه دى، ايندى سَمْع وَ طاعَه
پستده گىلرگه تىگىشلى ايمس. تۇرلى – هيل جماعتلرنى شۇراسى وَ شۇرا مَجلىسى
تامانىدن اضطرارى بَدَل حُكومتگه نِسْبَتًا كۇرسَه تَيْلَه دى، ايندى بۇ پىردَه اضطرارى بَدَل
حُكومت مَوْجۇد بۇلگندن سۇنگ، اۇ مُجاهدلرنى شۇراسىگه تىگىشلى بولمىدى. نُبُوت
مَنَهجىگه اساسلنن خِلافت بار بۇلگن پىتدَه، مَنَه بۇ سَمْع وَ طاعَه اضطرارى بَدَل
حُكومتگه تىگىشلى بولمى قاله دى. مَنَه بۇ صِيفَت اۇنى اۇزىدن كۇرَه بۇقاريراقده
تۇرگنگه نَصيب بۇلَه دى. اَمَّا بۇ شَخْص سَمْع وَ طاعَه نى صِيفَتىنى اۇزىدن
پستر اقدگىلرگه بىرَه دى. شۇ رَوِش بېلَن صِيفَتلش بۇيىچَه اصلگه قَرشلىك قَيْلَه دى.

مَنَّهُ بُو اۋر يئۇر نى بَر چە سېدە، اَنَّهُ بُو اهلې بَدَعَت وَ اَنَّهُ بُو اهلې فِسق مُسلمان حِسابلە نە دى، مُسلمان، حە اۋلر مُسلمان دۇرلر. اَنَّهُ بۇلر نى اسلامى حُتۇقلرى رعايە قىلىنىشى كىرک، بُو مُسلمان شَخص عَمَلگە اَشىرگن مَنَّهُ بُو فِسق اۋنى ايمانىنى كامل بۇلىشىگە يۇل قۇيمىدى وَ اۋنى ايمانىدە نۇقصانى وَ جۇدگە كىلتىرە دى، اَمَّا اۋنى دىندن چىقە رىب يۇبارمىدى. اينگ اخىرىدە اگَر اۋ مُنافقَلر وَ سىكۇلار زَدە لَر جۇملە سىدن حِسابلە نە دىگن بۇلسە، اۋلردن "اِخْتِياط" بۇلىشىگە تۇغرى كىلە دى. مَنَّهُ بُو حالتدە هَم، بَرىبىر اۋلر مُسلمانلر جۇملە سىدن حِسابلە نە دى وَ بُو شَخص بَدَعَتنى مُفَسِّقە گە دۇچار بۇلگن، دىمىز وَ بُو شَخص ايمانى ناقص بۇلگن فاسق مُسلمان دىيە اَله مىز.

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ لِيَدِ ابْنِ عُقْبَةَ نَى بِنَى مُصْطَلِقِنَى صَدَقَاتْلَرىنى جَمَلَش اۋچون يۇبارگن پىتلرىدە، بُو شَخص اَنَّهُ بُو قىبلە گە پىتتېب بارمىدن تۇرىب آرتگە قىتە دى وَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يالغاندن بِنَى مُصْطَلِق زَكَات بىرماقچى ايمىسلىگى وَ حَتَّى اۋلر نىنگ دىندن قىتگن بۇلىشى وَ اۋلر رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرشى جَنگگە تيار اىگنلىكلرى اِحتمالى بارلىگىنى خَبَر بىرە دى، بُو شَخص اگاھانە وَ اۋزىنى اىختىيارىگە كۆرە وَ هېچ قندى شرعى يا اضطرارى غدرگە اىگە بۇلمە گن حالده، رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تۇغرى سۇزىنى اۋرنىگە يالغان گپنى سۇزلىدى وَ اۋ راست سۇزىنى اۋرنىگە يالغاندن فايده لنگە نىنى جۇدە يحشى بىلە دى. اللهُ تَعَالَى بۇندى مُسلمانلر حَقِيدَه مَرَحَمَت قىبلە دىكى: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصِيبُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ (حجرات/۶)، اى مُؤمِنلر، اگَر سىزلرگە بىر فاسق كىمسە بىران خَبَر كىلتىرسە، سىزلر (حَقِيقَى احوالى) بىلمە گن حالىنگىزدە بىران قَوْمگە مُصِيبَت پىتگە زىب قۇيىب، قىلگن ايشلرىنگىزگە افسوس- نَدَامَت چىكىب قالمسلىكلرىنگىز اۋچون (اۋ فاسق كىمسە اَلِيب كىلگن خَبَرنى) اَنِقَلَب – تىكشىرىب كۇرىنگلر!

مَنَّهُ بُو اۋر يئۇر نى بَر چە سېدە اچىق – ايدىن كۇرىنىب تۇرگە نىدىك، شَخص اگاھانە وَ اۋزىنى اىختىيارى بىلن وَ هېچ قندى شرعى غدرگە اىگە بۇلمە گن حالده، دىندە سابىقە سى

بُولْمَه گَن يَنگِي ايشانچلرگه، عَقِيدَه اَرگَه وَ رَفْتار اَرگَه ايرگشگن، بُو شَخْص مَنَه بُو ايشلري اُوچُون هِيچ قَنَدَي شَرَعِي دَلِيلگَه يَ اُقْرَان وَ صَحِيح سُنْتَدگِي اَللّٰه نِي شَرِيْعَتِيَدگِي قَانُونلَر دَن اَلْيَنگَن تَعْوِيلگَه يَ اِضْطِرَارِي دَلِيلگَه وَ عُنْدَرگَه اِيگَه بُولْمَه گَن؛ بَلَكِي بِيَر يَسْمَه نَرَسَه نِي اَصْلِيْنِي اُوْر نِيگَه قُوْيِيْب اَلگَن. رَسُوْل اَللّٰه صَلَّى اَللّٰه عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ مَرَحْمَت قَيْلَه دِيْلَر كِي: مَا اَخْدَتَ قَوْمٌ بَدْعَةً، اِلَّا رُفِعَ مِثْلُهَا مِنَ السُّنَّةِ، فَتَمَسُكُ بِسُنَّةٍ خَيْرٌ مِنْ اِحْدَاثٍ بَدْعَةٍ.^{۱۰} بِيَر قَوْم دِيْنَدَه بَدْعَتِي وَ جُوْدگَه كِيْلَتِيْر گَن پِيْتِيْدَه، شُوْنِي اَنْدَازَه سِيچَه سُنْت اُوْر تَه دَن كُوْتَه رِيْلَه دِي، سُنْتِي مَحْكَم اُوْشَلْشَلِيْكَ وَ پَايِيْنْد بُوْلِيْشَلِيْكَ، بَدْعَتِي اِيْجَاد قَيْلِيْشْدَن كُوْرَه يَحْشِيْر اَقْدُوْر.

ايندى انه بو خداني بنده سيني آلدیده هم راست و هم يالغان سوز بار ایدی، هم اصلی پولگه و هم یسمه پولگه ایگه بولگن ایدی، اما اوزینی اختیاری بیلن یسمه سینی تولیدی و حتی آدملرنینگ جاهللیگی سببلی اصلی پولنی اور نیگه یسمه سینی اوتکه زیشنی هاحلیدی. انیق کورنییب تورگه نیدیک بو شخص جنایتچی، او جنایتینی مقدار یگه کوره جزاله نیشی کیرک.

منه بوندی جنایتلر شریعتده قیلینمسالیگی و بوندی یالغانلر و یسمه پوللر آدملرگه اصلیسینی اور نیگه اوتکه زیلمسالیگی اوچون، الله تعالی اوزی بنده لریگه ایرایه بیرگن اصلی جنسنی برابریده منه بوندی یسمه جنسلرنی ارایه بیریشلیکنی بیر نوع قانون ایشلب چیقه ریش و اوزینی شریعتی برابریده شریعتی وجودگه کیلتیریش دیب بیله دی و تحدیدی ریش بیلن مرحمت قیله دی: «أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْتِنِ بِهِ اللَّهُ» (شوری/۲۱)، بلكيم اولر (مككه مشركلری) اوچون (كفر و شيرك كبی) الله بويورمه گن نرسه لرنی – "دين"نی، اولرگه شریعت قیلیب بیرگن شیریکلری- بوتلری بار دیر؟!!

و رسول الله صلى الله عليه وسلم مرحمت قیله دیلر: «إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ وَ شَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَ كُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَ كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.» "اينگ راست سوز الله نى كتابى و اينگ يحشى رويش محمد صلى

^{۱۰} - فتح الباري شرح صحيح البخاري، الاعتصام بالكتاب والسنة، مسند الإمام أحمد، مسند الشاميين

الله عليه وسلمنى رويشيدير، اينگ يامان ايش دينده ينگيلىكنى و جودگه كيلتيريشدير،
دينده ينگى پيدا بولگن نرسه، بدعتدير؛ هر قندى بدعت گومراھليک و هر بير
گومراھليک ايسه جهنمده دير.^{۱۱}

يعنى "برچه" بدعتلرنى قيليشليک، سرگردانليکگه و گوناھگه سبب بوله دى، (کُلُّ بَدْعَةٍ
ضَلَالَةٌ) و برچه گومراھليکلرنى نتيجه سى جهنم آلاويگه باعث بوله دى. يعنى "برچه"
منه بو بدعتلرنى قيليشليک، "کُلُّ" گليمه سيني كيلتيريلگه نى سببلى، سرگردانليکگه و
گوناھگه باعث بوله دى و رسول الله صلى الله عليه وسلم اونى عمومى حالده بيان قيلگنلر
و بو بيرده بير نرسه نى حاصله مه گنلر و "برچه" بدعتلر گومراھليکده، ديب مرحمت
قيلگنلر، (کُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)، بوليب هم سرگردانليک و گومراھليک خطرلى گوناھ
بوليب، انساننى جهنم آلاوينى واسيطه سيده عذابه نيشيگه باعث بوله دى: کُلُّ ضَلَالَةٍ فِي
النَّارِ.

رسول الله صلى الله عليه وسلم آچيق و آشکار بيان قيليب حکم صادر قيله ديلىكى، "برچه"
بدعتلر گومراھليکگه سبب بوله دى، اولر ناموناسيب و غيرى شرعي دور و اهلى بدعت
اخيرتده جهنم اهليدن بوله دى؛ ايندى بدعتى مکفره نى يا معظله نى قيلگن کيمسه لر
هميشه جهنمده قاليشه دى و فاسق مسلمانلر هم قيلگن جنايتينى مقدار يگه کوره جزاله
نيشى كيرک. چونكى رسول الله صلى الله عليه وسلم مرحمت قيله ديلىكى: «مَا تَرَكَتُ
شَيْئًا مِمَّا أَمَرَكُمُ اللَّهُ بِهِ، إِلَّا وَقَدْ أَمَرْتُكُمْ بِهِ، وَلَا تَرَكَتُ شَيْئًا مِمَّا نَهَاكُمُ اللَّهُ عَنْهُ، إِلَّا وَقَدْ نَهَيْتُكُمْ
عَنْهُ».^{۱۲} الله تعالى سيزلرنى نيمه گه بويورگن بولسه، مين سيزلرنى هم بو نرسه لرگه
بويورديم و الله سيزلرنى نيمه دن قيترگن بولسه، مين هم سيزلرنى بو نرسه لردن قيترديم؛

^{۱۱} - مسلم، أبو داود، النسائي، ابن ماجه، أحمد، الدارمي، صحيح مسلم، ج ۲، ص ۵۹۲، ح ۸۶۷؛ سنن كبرى نسائي، ج ۱، ص ۵۵۰، ح ۱۷۸۶؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۴۹؛ مسند احمد بن حنبل، ج ۳۵، ص ۹؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۱۰، ص ۱۱۴؛ سنن الدارمي، ج ۱۰، ص ۴۶۸؛ المعجم الكبير للطبراني، ج ۸، ص ۶۴؛ المستدرک على الصحيحين، ج ۱، ص ۱۷۴

^{۱۲} - قال الألباني في السلسلة الصحيحة، أخرجه الشافعي كما في "بدائع المنن" برقم (۷) وابن خزيمة في "حديث علي بن حجر" (ج ۳، رقم ۱۰۰)

وَلَا تَرَكَتُ ، اللَّهُ سِيزَلْرُنِي قَيْتْرُكُنْ نَرَسَه لَرْنِي بِيرَارْتَه سِينِي تَرَكَ قِيلْمَه دِيم، هَمَّه سِينِي
سِيزَلْرُگَه آيْتَدِيم.

ايندى، الله تعالى رسولى آرقه لى مُسلمانلرنى امر و نهى قيلگن منه بو اوريدنه، اگر
شخص آگاهاته و اوزىنى اختيارى بيلن و هيچ قندى شرعى عذرگه ايگه بولمه گن
حالده، ينگى نرسه نى اصلنى اوزنيگه قويپب الگن بولسه، بو فاسق شخص حسابله نه دى و
اؤنى قيلگن ايشى هر قندى حالتده رد قيلينگندور: «مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ
رَدٌّ»،^{۱۳} هر قندى كيمسه بيزنى دينيميزده بيز نرسه نى ايجاد قيلسه، بو نرسه اوندن ايمس،
رد قيلينگن و اوندن قبول قيلينميدى. چونكى او الله نى شريعتيديكى قانونگه موافق بولمه
گن عملنى قيلگن و بو رد قيلينگن: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»،^{۱۴} هر قندى
كيمسه قيلگن ايش بيزلرنى دينيميز و سُننيميزگه موافق بولميدىگن بولسه، رد قيلينگندور.
اوزىنى جنايتكارانه ايشيده دوام ايتنه ياتگن و بو ايشى ينه قيتنه ريب قيله ياتگن و بو
ايشلرنى ريجه سيني كيتيگه توشگن منه بوندى فاسق شخص، انه اوشه جنايتكارانه
ايشىنى ترك قيلمسه و اوشه قيله ياتگن ايشيده توبه قيلمه سه، منه بو ايشيده هم توبه سى
قبول قيلينميدى: «إِنَّ اللَّهَ حَبَبَ التَّوْبَةِ عَنْ كُلِّ صَاحِبٍ بِدَعْوَةٍ حَتَّى يَدَعَ بِدَعْوَتِهِ»،^{۱۵} هر قندى
بيز بدعتنى قيله ياتگن كيمسه نينگ توبه سيني قبول قيلميدى، مگر مكي او اوزىنى بدعتدن
اوزاقلشتيرسه قبول قيله دى.

تا قيله ياتگن جنايتىنى ترك قيلمه گونيجه توبه سيني قبول بولمسايلگى هم عاددى بيز
نرسه. شخص هر كؤنى فلانچى مذهبگه يا قبله اهليدن بولميش فلانچى قومگه نسبتاً
نفرتى سببلى، اولرنى هممه سيني تكفير قيله دى و اولرنى مُرتد ديب سنيدي، بوليب هم او

۱۳ - متفق عليه
۱۴ - مسلم

۱۵ - طبرانى و ترمذى، الراوى: أنس بن مالك المحدث: الألبانى - المصدر: صحيح الترغيب - الصفحة أو الرقم: ۵۴ / الألبانى - المصدر: تخریج
كتاب السنة - الصفحة أو الرقم: ۳۷ / الهيتمى المكي - المصدر: الزواجر - الصفحة أو الرقم: ۹۹/۱ / الراوى: أنس بن مالك المحدث: السفاريني
الحنبلى - المصدر: لوائح الأنوار السنية - الصفحة أو الرقم: ۲۰۳/۱ / تاريخ أصبهان" (ص ۲۵۹) و الطبرانى فى "الأوسط" (رقم ۴۳۶۰) و أبو
بكر الملحيمى فى "مجلسين من الأمالي" (ق ۱/۱۴۸ - ۲) و الهروي فى "ذم الكلام" (۶ / ۱۰۱ / ۱) و البيهقى فى "شعب الإيمان" (۲ / ۳۸۰ / ۲) و
يوسف بن عبد الهادي فى "جمع الجيوش و الدساكر على ابن عساكر" (ق ۱/۳۳)

اۇلارنى تۇرت فيلتيردن اۆتكزىمە گىنلىگىنى و اۇلارنى بۇندى حالتدە تىكفېر قىلىپ مۇرتد
دېيىلىشى خىيا ايگە نىنى جۇدە يىشى بىلە دى، او الله تعالى نى قۇيىدىگىچە مەرحەمەت قىلگە
نېدن ھەم خىرى بار: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ
شَنَاةُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا^١ اَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ^٢ وَاتَّقُوا اللَّهَ^٣ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ»
(مائىدە/٨)، اى مۇمىنلار، الله نىنگ اوزى اوچون خىق يولنى توتكۇچى، عدالت بىلن شەھادت-
گۇواھلىك بېرگۇچى بۇلىنگىز! بىران قومنى يامان كۇرىشىنگىز سىزلارنى عدالت
قىلمەسلىككە تارتە سىن! عدالت قىلىنگىز! شۇ تىقواگە بىقىنراقدىر. الله دن قۇرقىنگىز! البتە
الله قىلە ياتگن عملرىنگىزدن خىرداردىر.

خۇپ، ايندى مەنە بۇ شىخ فلانچى قومنى و مەھبىنى مۇرتد دېيىش بۇيىچە صحىح شىرى
يۇلدن يۇرمە گىنلىگىنى و عدالتدن اوزاقلە شىب كىتگە نىنى و فقط كۇنلىدىگى كىنە سى
سببلى اۇلارنى مۇرتد دىگە نىنى يىشى بىلە دى، اما او بۇ جىنايتىنى دوام ايتتىرە دى ياكى او
الله تعالى قۇراندە كىملىرىنى مۇشرك دىگىلىگىنى جۇدە يىشى بىلە دى، اما بۇ شىخ اوزىنى
ايختىارى بىلن يا نىجى اۇلمالارنى ياكى اجتهاد قىلگن باشقە عالملىرىنى فىكىرگە كۇر-
كۇراندە تىلەد قىلە دى، انه بۇ شىخ اجتهادنى خىيا ايگە نىنى و الله تعالى قۇراندە كىملىرىنى
مۇشرك دىگىلىگىنى يىشى بىلە دى، لىكن اوزىنى ايختىارى بىلن اوزى نىفرتلنگن فلانچى
گۇرۇه يا مەھبىنى مۇشركلر جۇملە سىدن دىب حسابلىدى. بۇلىب ھەم الله تعالى اۇلارنى
مۇشركلر جۇملە سىدن دىمە گن و مۇشركلرنى حۇكىمگە شامل ھەم قىلمە گن. ياكى شىخ
مست قىلۇچى اىچىملىكلرنى، زىنانى و اوغرىلىكنى الله اوزىنى كلامىدە حرام قىلگىلىگىنى
يىشى بىلە دى، اما او اوزىنى ايختىارىگە كۇرە و الله نى شىرىعتىدىكى قانۇنگە خىلاف
رۇيشدە گۇناھ ايشنى قىلە دى و انه بۇ گۇناھىنى دوام ايتتىرە دى، اگرچى اۇنى اوستىدە خىد
اجرا قىلىنگن بۇلسە ھەم، بىرىبىر او بۇ ايشىنى دوام ايتتىرە دى.

مەنە بۇندى شىخلرگە انه بۇ ايشلارنى اھلى دىيىلە دى و تا وقتىكى اۇلر انه بۇ ايشلارنى
اھلى بۇلر اىگنلر، بۇ جىنايتلرى سببلى قىلگن تۇبە لرى قۇبول بۇلمىدى. اۇلر مۇسلمانلارنى
اۇرىنىسز تىكفېر قىلىشدىن قۇللارنى تارتەس اىگنلر، بۇ بارە دە قىلگن تۇبە لرى قۇبول

بۇلمىدى، اۇلر مەست قىلۇچى ايجىملىكلرنى استىعمال قىلىشەن اۇزلرېنى تىيمەس ايگنلر، مىنگ مەرتە تۆبە قىلدىم دېسە لر ھەم، بۇ بارە دە اۇلرنى تۆبە لرى قىبۇل قىلىنمىدى، بېرىنچى بۇلىب اۇلر قىلە ياتگن جنائتلرېنى تىرك قىلىشلرى لازىم، انە بۇندەن سۇنگ بۇ بارە دە اۇلرنى قىلگن تۆبە سى قىبۇل بۇلە دى، مادامىكى اۇلر بۇ گۇناھلرنى دوام ايتتىرر ايگنلر بۇ اۇرىنلردە قىلگن تۆبە لرى قىبۇل قىلىنمىدى.

بۇندەن تەشە رى رەسۇل اللە صەللى اللە علەيە وسەلم مەنە بۇندى جنائتچىلر و حتى بۇ جنائتچىلر بدعتلرېنى، جنائتلرېنى دوام ايتتىرىشلرى اۇچۇن اۇلرگە پناە بېرە دېگن، ھەمدە اۇلرگە ياردەم بېرە دېگن كېمسە لر بارە سېدە مەرحەمت قىلە دېلركى: «مەن احدث فىها او اوى محدثاً فعليه لعنة الله و الملائكة و الناس اجمعين»، بدعتنى يۇلگە قۇيگن و بدعتچىلرگە پناە بېرگن كېمسە گە اللە نى و فرىشتە لرنى و بىرچە انسانلرنى لعنتى بۇلسىن. ^{۱۶}

مەنە بۇندى ھالەتدە، امامى مالک رەحمە اللە نى سۇزىگە كۆرە كېمكى اسلامدە يەشى بدعت بار، دېب ادعا قىلسە، البتە اۇ مۇھەممەد صەللى اللە علەيە وسەلم اۇزلرېنى رسالتلرېگە خىانت قىلىدى، دېب ادعا قىلگن بۇلە دى، اۇ كېشى قۇبىدگى آيتنى استىلال قىلىب مەرحەمت قىلە دېلركى: ^{۱۷} «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا» (مائەدە/۳)، بۇگۇن سىزلرگە دىنىڭىزنى كامىل قىلدىم، نەعمەتىمنى بى نۇقسان، توكىس قىلىب بېردىم و سىزلر اۇچۇن (فقط) اسلامنى دېن قىلىب تەنلە دىم. امامى مالک سۇزلرېدە دوام ايتىب آيتە دېلر: دېمەك، اۇشە زماندە دېن بۇلمە گن نرسە لرنى ھەمە سى بۇگۇنگى كۇندە ھەم دېن بۇلە آلمىدى. ^{۱۸}

بۇندەن تەشە رى اسلامدە اسلامنى غىرى اسلام بېلن قىلىنگن تىركىبىنى قىبۇل قىلىنمىدى: «أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ» (زمر/۳)، شۇ سەبەبلى ھەم، اسلام دېنى بېر كېشىنىڭ اللە نى شەرىعتىدگى قانۇن بېلن اھلى بدعتنى آرە سېدە اورتە چىلىك قىلىشىنى قىبۇل قىلمىدى ياكى

^{۱۶} - بخارى و مسلم و دېگران آن را روايت کرده‌اند و حديث متواتر و عام است؛ فتح البارى، ج ۱۳، ص ۲۸۱

^{۱۷} - نَقَلَ ذَلِكَ الْعَلَمَةُ الشَّاطِبِيُّ فِي عِدَّةِ مَوَاضِعٍ مِنْ كِتَابِ الْإِعْتِصَامِ، ص ۱۶۷، ج ۱ و ۱۹۸، ج ۲

^{۱۸} - الاعتصام - للشاطبي، ج ۱، ص ۴۹؛ الأحكام في أصول الأحكام لابن حزم الأندلسي، ج ۶، ص ۷۹۱

اۋرتە چە بۇلىشىنى، مُعتَدِيل بۇلىش يا شۇنگە اۋحشە گن باشقە نرسە لرنى، ايككى يۇلنى
اۋرتە سىدە حرّكت قىلىشىنى و اۋرتە دە بىر يۇلنى و جۇدگە كىلتىرىشىنى قَبُول قىلمىدى.

شَخص يا اچىق و ايدىن الله نى شَرِيعَتِيَدَگى قانۇنلر بىلن بىرگە بۇلىشى كىرك ياكى اهللى
فِسق و بَدَعَت بىلن بىرگە بۇلىشى كىرك. بىزلر شَرِيعَتَدە راست بىلن يالغاننى ارە لشمە
سىگە اىگە ايمىمىز، ياكى طَرَف راست بۇلە دى ياكى يالغان. راست بىلن يالغاننى و حَق
بىلن باطلنى اۋرتە سىدە حرّكت قىلىشلىك عىنى نِفاقنى اۋزى حسابلە نە دى. شۇنىنگ
اۋچون هَم اِمَامى اوزاعى رَحْمَةُ اللهِ گە بىر كىشى اهللى سُنَّت بىلن اهللى بَدَعَتنى اۋرتە
سىدە اۋرتە چىلىك قىلماقچى بۇلە ياتگە نى حَقِيَدە خَبَر بىرىشگن پىئىدە، اۋ كىشى ايتگن
ايدىلر: "اۋندن اِخْتِياط بۇلىنگلر." مَنه بۇ اِخْتِياط بۇلىشلىك اچكى دُشْمَنلرگە ياكى انە
اۋشە مُنافِق و سِكۈلارزَدە لرگە تىگىشلى اىگە نىنى هَممە مِيز يَحْشى بىلە مِيز، الله تَعَالى
اۋلر حَقِيَدە مَرَحْمَت قىلە دىكى: «هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُوهُمُ قَاتَلَهُمُ اللهُ اَنى يُؤْفَكُونَ»
(منافقون/۴)، اۋلر دُشْمَندۇرلر. بس، اۋلردن اِخْتِياط بۇلىنگ! اۋلرنى الله لَعْنَتْلە گى! قَندى
اَدْشَماقَدە لر - ا!

بۇ دىن كامل بۇلگن و اۋنگە بىر نرسە نى قۇششىنى كىرگى يۇق، اۋ تا قِيَامَت كۈنىگە چە
بَشَرِيَتنى هَممە سى اۋچون پىترلى و مُناسىبدۇر، چۈنكى خاتَمُ الْاَنْبِيا بۇلمىش پىغَمَبَر بىمىز
صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَم تا قِيَامَت كۈنىگە چە هَممە اَدْمَلر اۋچون يۇبارىلگن و اۋ كىشىنىنگ
مَنه بۇ قانۇنلرى هَم قِيَامَت كۈنىگە چە هَممە اۋچون مُناسىب و كامل قىلىنگن، اۋنى باشقە
قانۇنگە يا باشقە پراگرمە گە اِخْتِياچى يۇق، اكر بىر كىشى "اگاھانە و هىچ قَندى شرعى
عُذْر سىز" بَدَعَتنى يۇلىگە قَدَم قۇيسە، حَقِيقَتَدە اۋ شۇ اۋرىندە بَدَعَتنى الله و رَسُولُ اللهِ صَلّى
الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَنى اۋرنىگە اۋزىگە پىشوا قىلىب الگن بۇلە دى و اۋ الله نى شَرِيعَتِيَدَگى
قانۇنلرنى، الله و رَسُولىنى دَسْتۇرىنى بىر چىتگە سۇرىب قۇيگن، هَمدە يىنگى بَدَعَت
قانۇنىنى و دَسْتۇرىنى اۋنى اۋرنىگە قۇيىب الگن، مَنه بۇندى جِنائىتىنى الله تَعَالى هرگىز
كىچىرمىدى و شَخصنى قىلگن جِنائىتىگە يَرَشە جَز اىدى.

أما "موجود و ضیعیته" مُسلمانلر نینگ كۇندە لىك، بىرىنچى دَرَجَه لى اىختىياجلرىگە مۇناسىب حالدە، ألبتتە بصیرت بىلن دَعَوَت قىلىش دَن وَ مُسلمانلرگە رَسُول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوِيشلرلرگە كۇرە يَحشِيلىك قىلىش دَن تَشَقَق رى، فاسق وَ ايمانى ناقص مُسلمانلر نینگ ايمانىنى اندازە سى، دَرَجَه سى بىلن اوزىمىزنى مَشغُول قىلىشلىك وَ اهللى بدعتىنىگ خَطألرلرنى پىدا قىلىش، همدە اولر نىنگ جَهَنَّم اهللى اىگە نىنى وَ اولر نى جَهَنَّم آلاویدە قَنچە لىك چۇقۇرراق باتىب كىتىشلىرىنى اثبات قىلىش اۇچۇن حَرَكَت قىلىشلىك، بۇ كۇپراق «أَدْعُو إِلَى اللهِ عَلَى بَصِيرَةٍ» نى وَ مُسلمانلر نىنگ بۇگۇنكى كۇندكى موجود وَ ضیعیتىنى، اىختىياجلرلرنى، ایشلرلرنى دَرَجَه سىنى تۇشۇنىب پىتگن كىشىلرلرنى اىمس، بلكى بىمار وَ تَفَرَقَه سالۇچى كىمسە لرلر، دُشْمَنلى، اۇلماپى سۇء وَ الرُوبىيُضَه نى اىشىدۇر.

مَنه بۇ اهللى بدعت، هَر قَندى حَالْتَدَه هَم مُسلمان جامِيعَه نى جُمْلَه سِيدَن حِسَابْلَه نَه دى وَ بىزلرلر نى اولرگە نِسْبَتاً وَ ظِيفَه مِيز بار، بۇ نرِسَه لرلر نى بىزلر نىنگ جۇدَه كۇپ برادرلرلر مِيز وَ آپه – سىنگىلرلر مِيز اُونوتىب قۇيىشگن. بَرَجَه بدعتلرلر نى، عَمَلى وَ رَفْتارى فُسادلرلر نى نابۇد قىلىش اۇچۇن حاضِرگى پىتدكى بىزلر نىنگ اىنگ كَتتَه وَ ظِيفَه مِيز، اولى الامر شورا سىنى بۇلرگە كۇرە واجد اؤمَتنى وَ واجد جَمَاعَتنى تَشكِيل قىلىشگە حَرَكَت قىلىش دَن عِبَارَت، چۇنكى فَقط وَ فَقط اۇنى واسِيطَه سِيدَه "اۇچ اَبزار" وَ جۇدگه كِيلَه دى.

بۇ بىزلر نىنگ اساسى وَ ظِيفَه مِيز، بۇ بىزلر نىنگ اساسى وَ بىرىنچى دَرَجَه لى وَ ظِيفَه مِيز حِسَابْلَه نَه دى، اَگر بۇ وَ ظِيفَه نى عَمَلگه اَشىر يلسَه، باشقَه مِنگَلَب بۇلغَه نِيشلر نابۇد بۇلُوب كِيتَه دى، حۇددى شۇنگه اُحشَب نُبُوت مَنهَجِگه اساسلننن اسلامى خِلافتنى قۇلدن باى بىرلگننن سۇنگ، مُسلمانلرگه مِنگَلَب بۇلغَه نِيشلر، فُسادلر كِيلىب قۇشلىدى، ايندى اسلامى اضطرارى بَدَل حُكُومَتنى هَم قۇلدن باى بىرلگننن سۇنگ ايسَه، ديارلر دَه اَنه بۇ بۇلغَه نِيشلر بِنْدَه كۇپىدى، اسلامى شۇرانىنگ واجد مَجْلِسى هَم قۇلدن كِيتگچ ايسَه، اَنه اۇشَه بۇلغَه نِيشلر بِنْدَه كۇپىب كِيتدى.

مَنه بۇ بۇلغَه نِيشلر نى يۇقاتىش اۇچۇن حاضِرگى پىتدكى اساسى وَ بىرىنچى دَرَجَه لى وَ ظِيفَه مِيز، "اۇچ اَبزار دَن" بىرىنى تَشكِيل قىلىش دَن عِبَارَت. اۇزىنىنگ واجد اجماعسى

بېلن قاضىلىك رايىنى بجزه دېگن واجد اومتنى و واجد اولى الامر شوراسىنى تشكىل قىلىش كىرك، اۇنى حۇكىمى اينگ اخىرگى حۇكىم سئلە دى، اۇنى اجماعسى اينگ اخىرگى حۇكىمدير و او اوزىنى انه اوشه واجد اجماعسى بېلن واجد جماعتنى و جودگه كىلتىره دى و حاضرگى كوندە بيز كوريب تورگن ترقاق اومتلر و ترقاق جماعتلر هم اورته دن يوقاتيله دى.

حاضرگى پىتدگى بيزلر نىنگ اساسى وظيفه ميز اوزىمىزنى ايمانى ناقص، فاسق، مسلمانلر نىنگ ايمانىنى اندازه سى قنچه ايگه نى يا اولر نى درجه سى قنچه بولگه نى ياكى منه بو شخص دوزخىمى و اگر او دوزخگه توشسه اولوده قنچه قالىشى بېلن مشغول قىلىش ايمس، بلكى يوقارىده ايتىب اوتىلگن ايشدور. انه بو ايشلر بيز برادر نى ايمس، بلكى بيز دوستنى هم ايشى بوله المىدى.

شرعى جهتن "بدعت" ديب حۇكىم قىلىنمىدىگن اورىنلر:

شوندى اورىنلر هم باركى، اولر اوستيده فقط لوعه وى جهتن بدعت سوزىدن فايده انسە بوله دى خالاص، ياكى بولمه سم بعضى اورىنلر ده شرعى منبعلرگه قرشى بولگه نى سببلى، اولرگه اصلاً بدعت ديب هم بولمىدى، هر ايكى اورىنى هم شرعى جهتن بدعتنى حۇكىمگه شامل قىلىپ بولمىدى.

شرعى منبە لرگه قرشلىگى سببلى اونغه بدعت ديب بولمىدىگن و اونگه ايرگىشگنلر نى هم اهلى بدعت ديب ناملشنى امكنى بولمه گن اورىن، اجتهاددور. اجتهاد يعنى اجتهاد قىلىشگه رخصت بىرلىگن اصلى منبعلردن احكاملر نى و شرعى قانۇنلر نى چىقه ريشگه حركت قىلىش دىمكدىر. منه بو حركتنى عملگه اشىرگن و بو احكاملر نى اصلى منبعلردن چىقرگن و فهمله گن كىشىگه مجتهد دىييله دى.

ايندى، منه بو اجتهاد هر قندى كىشى بجه ريشگه قادر بولگن میده مسله لر بويچه بوليشى مۇمكىن ياكى بو بارده متخصصلىكگه اىختىاج بوليشى هم مۇمكىن، منه بوندى حالتده ايسه بو صاحە ده متخصصلىكگه ايگه بولگن كىشى بو ايشگه قول اوريشى

كَيْرَك. مَثَلًا أَكْرَ كَيْجَه سِي بِيَابَانْدَه قَالِيْب كَيْتْغَن بُولْسَنْغِيْز وَ قِبْلَه قَيْسِي تَامَانْدَه اِيْگَه نِيْنِي تَشْخِيْص بِيْرِيْشْگَه قَادِر بُولْمَه سَنْغِيْز، اُوْزِيْنْغِيْز اِحْتِهَاد قَيْلِيْب نَامَاْزِيْنْغِيْز نِي اُوْقِيْب اَلْسَنْغِيْز هَمْ بُولَه دِي، اِيْنْدِي اَكْر سِيْز تُوْغْرِي اِحْتِهَاد قَيْلْغَن بُولْسَنْغِيْز اِيْكِيْتَه تُوَابْگَه اِيْگَه بُولَه سِيْز وَ نَامَاْزِيْنْغِيْز هَمْ دُوْرُسْت بُولَه دِي؛ اَمَّا اَكْر نَاتُوْغْرِي اِحْتِهَاد قَيْلْغَن بُولْسَنْغِيْز، بُو حَالْتَدَه هَمْ بِيْر تُوَابْگَه اِيْگَه بُولَه سِيْز وَ نَامَاْزِيْنْغِيْز دُوْرُسْت حِسَابْلَه نَه دِي. بُو شَخْصِي اِيْشَلْرَدْگِي اِحْتِهَاد، اِيْنْدِي شُوْنْدِي اِيْشَلْر هَمْ بَارِكِي عُمُوْم جَمِيْعِيْتْگَه تِيْگِيْشَلِي بُولَه دِي وَ شَخْص بُو بَارْدَه مُتَخْصِيْلِيْكْگَه اِيْگَه بُولِيْشِي كَيْرَك، حُكُوْمَتْنِي بَاشْقَه رِيْش، قُوْرَالْلِي جَنْگ قَيْلِيْش، قَاضِيْلِيْك، مَعْرَاْتْنِي تَقْسِيْم قَيْلِيْش كِيْ.

بُو بِيْرْدَه اِيْشَارَه قَيْلِيْنِيْشِي لَازِم بُولْغَن نُوْقَطَه شُوْكِي، شَخْص كَامِل عِلْمَلْرْگَه اِيْگَه بُولِيْشِي وَ عُمُوْم شَرِيْعَت بُوْيِيْجَه فَتُوَا بِيْرِيْشْگَه قَادِر بُولِيْشِي مُوْمِكِيْن؛ رَسُوْل اَللّٰهُ صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِيْ، اَمَّا شُوْنِي يَازِيْدَه بَاشْقَه بِيْر شَخْص بَعْضِي اَحْكَامَلْر بُوْيِيْجَه اِحْتِهَاد مَقَامِيْگَه بِيْتْغَن بُولِيْشِي وَ اُو بَاشْقَه اَحْكَامَلْر دَن بُوْنْدِي دَرَجَه گَه بِيْتْمَه گَن بُولِيْشِي هَمْ مُوْمِكِيْن؛ مَثَلًا خَالِد اِيْن وِلِيْد جِهَادِي اِيْشَلْرْدَه اِحْتِهَاد قَيْلِيْش قُدْرَتِيْگَه اِيْگَه بُولْغَن، اَمَّا بَاشْقَه مَسْئَلَه اَرْدَه بُوْنْدِي بُولْمَه گَن. بُو بِيْرْدَه شَخْصِي اَدَابَلْر، طَهَارَتْنِي بَاطِل قَيْلُوْچِي نَرْسَه اُر يَازِي بَاشْقَه اُر بُوْيِيْجَه مُتَخْصِيْلِيْكْگَه اِيْگَه بُولْمَسَلِيْكْنِي، اَنَه بُو مُتَخْصِيْلِيْكْگَه بُوْتُوْنَلِي عِلَاقَه سِي يُوْق؛ چُوْنِكِي شَخْص اَنَه بُو مُتَخْصِيْلِيْك بُوْيِيْجَه بُو اَيْتَلْرْگَه وَ حَدِيْثَلْرْگَه مُرَاجَعَت قَيْلْمِيْدِي وَ اَنَه بُو مُتَخْصِيْلِيْكْدَه اُوْنْگَه اُوْنْجَه لِيْك اِيْخْتِيَاْج هَمْ يُوْق؛ شُوْنِيْنْگ اُوْچُوْن هَمْ اَنَه بُو اَيْتَلْرْنِي وَ رُوَايْتَلْرْنِي تَنْبِيْمَسَلِيْك يَاكِي اُوْلْرْدْگِي نُوْقْصَان، اُو شَخْصِدْگِي مُتَخْصِيْلِيْك اُوْچُوْن عِيْب حِسَابْلَانْمِيْدِي.

رَسُوْل اَللّٰهُ صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِي عَصْرَلْرِيْدَه هَمْ هَر بِيْر شَخْص بِيْر نَرْسَه بُوْيِيْجَه مُتَخْصِيْص وَ مُجْتَهَد بُولْگَه نِيْنِي يَحْشِي بِيْلَه مِيْز؛ مَثَلًا عَلِي اِيْن اَبِي طَالِب رَضِي اَللّٰهُ عَنْهُ قَاضِيْلِيْك اِيْشَلْرِي بُوْيِيْجَه مُتَخْصِيْص بُولْغَن، مُعَاذ رَضِي اَللّٰهُ عَنْهُ حَرَام وَ حَلَال اِيْشَلْرِي بُوْيِيْجَه مُتَخْصِيْص بُولْسَه، عِبْدُالرَّحْمَنِ اِيْن عَوْف هَمْ مُتَخْصِيْص وَ هَمْ اَهْلِي رَعِي بُولْغَن، حُلْفَايِي رَاشِيْدِيْن عَصْرِيْدَه بَاشْقَه اُر هَمْ شُو شُكْلَدَه بُولِيْشْغَن وَ مَنَه بُو مُتَخْصِيْصَلْرْنِي سَانِي

چيگره اَنگن بُولگن. الله تَعَالَى مَرَحَمَت قَيْلَه دى: «أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»؛ يَعْنَى سِيْزَلَرْدَن بُولگن أُولَى الْأَمْرِ اِيْگَه لَرى، هَمَّه مُجْتَهَد وَ مُتَخَصِّص بُولگن اِيْمَس؛ بَلْكى شُورَادَه قَنْتَشگن كِيْشِيْلَر مُتَخَصِّصِيْكَه اِيْگَه بُولِيْشگن، لِيْكِن اُولَرْنى هَمَّه سى بِيْرگَه لِيْكَدَه "اِجْمَاع" نَامَلَى وَاِجْد يِگَانَه مَحْصُولِنى تَشْكِيْل قِيْلِيْشگن، آخِيْرگى كَامِل مَحْصُول هَمَّه نى اِجْتِهَادِيْدَن كِيْلِيْب چِيْقَن نَرَسَه حِسَابْلَنگن. بُو بِيْرَدَه كُورِيْنِيْب تُوْرگَه نِيْدِيْك اِجْتِهَاد قِيْلِيْش مَقَامَى اَجْرَلَمَس نَرَسَه اِيْمَس، بَلْكى شَخْص بَعْضَى بِيْر اِيْشَلَرْدَه مُجْتَهَد بُولِيْشَى مُؤْمِكِيْن وَ بَاشَقَه بِيْر اِيْشَلَرْدَه اِيْسَه يُوْق؛ شُو سَبِيْلَى هَم عِلْمِيْنِگ بُولْمَه گَن وَ سِيْن فِقْهِيْگَه اِيْگَه بُولْمَه گَن نَرَسَه لَرْدَه هِيْچ نَرَسَه كِيْپِيْرْمَه، دِيْگَن جُمْلَه كِيْنِگ تَرَقْلَنگ.

لِيْكِن بُو بِيْرَدِگى مُهْم نُوْقَطَه شُوكى، حُكُومَتْنى بَاشَقَه رِيْش وَ مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ دُنْيَاوى حَيَاتلَرِيْنى اِدَارَه قِيْلِيْشگَه تِيْگِيْشَلَى بُولگن مَسْأَلَه لَر بُوِيْچَه دِيْن تَصْدِيْقَلَه گَن يِگَانَه مَرَجَع، وَاِجْد اُوْمَتْنى وُجُودگَه كِيْلَتِيْرَه دِيْگَن اُولَى الْأَمْرِ شُوراسِيْنِيْنِگ مُتَخَصِّصلَرى حِسَابْلَه نَه دى وَ مَنَه بُو وَاِجْد اُوْمَت اُوْزِيْنى وَاِجْد اِجْمَاعِسَى بِيْلَن هَمَّه گَه وَاِجْد رَعِيْنى اِيْرَايَه بِيْرَه دى.

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَه بُوْنْدَى اُوْمَتِيْنِيْنِگ هَرگِيْز سَرگَرْدَان وَ كُومَرَاه بُولْمَسِيْلِيْگى بُوِيْچَه زَمَانَتْنى اللهُ تَعَالَى دَن اَلْكَنَلَر: «سَأَلْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ فَأَعْطَانِيهَا»،^{١٩} يَاكى مَرَحَمَت قِيْلِگَنلَركى: «إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَدْ أَجَارَ لِي عَلَى أُمَّتِي مِنْ ثَلَاثٍ لَا يَجُوعُوا وَلَا يَجْتَمِعُوا عَلَى ضَلَالَةٍ» و...^{٢٠} أَمَا اِگَر شَخْص اِضْطِرَارَى وَ ضَرْوَرَت حَالْتِيْگَه تُوْشِيْب قَالَسَه وَ اُوْمَتْنى چِيْقَرگَن رَعِيْبِيْگَه اِيْگَه بُولْمِيْدِيْگَن جَايْدَه بُولْسَه وَ شَخْصَى يَا كُورُوهى حَالْدَه اِجْتِهَاد قِيْلِيْشگَه مَجْبُور بُولْسَه وَ نَتِيْجَه دَه خَطَا قَيْلَه دِيْگَن بُولْسَه هَم، بَرِيْبِيْر اَنَه بُو خَطَا اِجْتِهَادَى سَبِيْلَى، اِگَرچى بُو خَطَا اِجْتِهَاد مُسْلِمَانلَرْنى اُولِيْمى بِيْلَن تُوْگَه گَن تَقْدِيْرَدَه هَم رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُو بَارَدَه مَرَحَمَت قَيْلَه دِيْلَر: دُنْيَانى نَابُود بُولِيْب كِيْتِيْشَى اللهُ نى نَزْدِيْدَه بِيْر مُؤْمِنِيْنِگ نَاحَق اُولْدِيْر بِيْلِيْشِيْدَن كُورَه آسَانَرَاق حِسَابْلَه نَه دى: «لَرْوَالُ الدُّنْيَا اَهُونُ عَلَى اللهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بَعِيْر حَقِّ».^{٢١} اِيْنِدَى، اِگَر

^{١٩} - في مسند الإمام أحمد (٢٧٢٢٤) عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغَفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

^{٢٠} - رواه أحمد في المسند، ٢/٩٧؛ وابن حبان، ١/٤٣٩ رقم ٥٧٨ و ٤ مسلم ١٤٧٨/٣ رقم ١٨٥١ و البيهقي و...

^{٢١} - سنن الترمذي وفي صحيح الترمذي، سنن النسائي و سنن ابن ماجه و سنن البيهقي، الحديث صححه الألباني في صحيح الجامع ٩٢٠٨

خَطَا اجْتِهَاد تَأْتِيرِيْدَه مَنَه بُوْنْدَى بُوْيُوك جِنَايْت (مُؤْمِنَى اُولْدِيرِيْش) صَاْدِر قِيْلِيْنْغَن بُوْلْسَه هَم، بَرِيْبِيْر بُو شَخْص عِيْبِدَار حِسَابْلَانْمِيْدَى، فَقَط اُوْنْغَه اِيْسَلْتَمَه بِيْرِيْلَه دَى: «أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا؟ فَإِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ»^{۲۲} بِيْلْمَه كَن بِيْتِيْنْغِيْزْدَه نِيْمَه اُوْچُون سُوْرَه مَه دِيْنْغِيْز؟ چُوْنكى نادانليكنى دواسى سُوْرشليكدور.

ياكى بُوْلْمَه سَم قُدَامَه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ گَه اُوْحَشَه كَن بِيْر صَحَابَه تَحْلِيل يََا تَحْرِيْم حَدِيْدِيْگَى جِنَايْتَى صَاْدِر قِيْلْغَن بِيْتِيْدَه، نُبُوْت مَنَهجِيْگَه اَسَاْسَلْنْغَن اِسْلَامَى حُكُوْمَتَى قَوْل اَسْتِيْدِيْگَى وَاِجْد اُوْمَتَى وَاِجْد اِجْمَاعِسَى بِيْلَن شَرعى تُوْرْت فِئِيْتِيْرْدَن اُوْتْگَه زِيْلْغَنْدَن سُوْنْگ (۱- جِنَايْتَى اِثْبَات قِيْلِيْش، ۲- جِنَايْتَى اللهُ نَى شَرِيعَتِيْدِيْگَى قَانُوْنَلَر تَامَانِيْدَن تَصْدِيْقَلَه نِيْشَى، ۳- تَكْفِيْرِنَى شَرَطَلَرى، ۴- تَكْفِيْرِنَى مَانَعِلِيْكَلَرى) اُو كِيْشَى عُدْرْگَه اِيْگَه دِيْب تَشْخِيْص بِيْرِيْلَه دَى وَ اُو كِيْشِيْنَى تَكْفِيْر بُوْلْمَسْلِيْگَى بَارَه سِيْدَه حُكْم صَاْدِر قِيْلِيْنَه دَى. مَنَه بُو اِيْش اِيْنْگ اَسَان وَ اُوْچ اَبْزَارِنَى يُوْلِيْگَه كُوْرَه تَشْكِيل قِيْلِيْنْغَن شُوْرَا وَ اُوْمَتَى وَاَسِيْطَه سِيْدَه بَجَه رِيْلَه دِيْگَن تَنَهَا اِيْش حِسَابْلَه نَه دَى.

اِيْنْدَى، اَگَر مَنَه بُو مُتَخَصِّصَلَرِنَى جَمَلَى اَلَه دِيْگَن وَ اُوْزِيْنَى وَاِجْد اِجْمَاعِسَى بِيْلَن وَاِجْد رَعِيْنَى اِرَايَه بِيْرَه دِيْگَن اَنَه بُو اُوْمَت مَوْجُوْد بُوْلْمَسَه، بُو حَالْتَدَه شُوْرَانَى وَاِجْد اِجْتِهَادِيْنَى اُوْرْنِيْگَه تَرَقَاق اِجْتِهَادَلَر وُجُوْدْگَه كِيْلَه دَى؛ بُو حَالْتَدَه خَطَا وَ سَرْگَرْدَانْلِيْكِنَى اِحْتِمَالَى بَار. فُلَان مُجْتَهَدِنَى بِيْرْگَن رَعِيْ، بَعْضَى اَيْتَلَر وَ حَدِيْثَلَرْگَه مُخَالَف بُوْلْمَسْلِيْگِيْگَه زَمَانْت بِيْرِيْلْمِيْدَى. اَمَّا شَرعى مَنَبَع لَرْدَن اِجْتِهَاد قِيْلْغَن شَخْص، نَمَاز اُوْقِيْغَن كِيْشِيْگَه اُوْحَشَب خَطَا قِيْلْغَن تَقْدِيْرْدَه هَم، ياكى بِيْر كُوْرُوَه وَ جَمَاعَت اِجْتِهَاد قِيْلْغَن بُوْلْسَه هَم وَ رَسُوْل اللهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَى اَصْحَابَلَرى كَبِي بِيْر مُسْلِمَانَى اُولِيْمِيْگَه سَبَب بُوْلْغَن بُوْلْسَه هَم، بَرِيْبِيْر اُوْنَى قِيْلْغَن اَنَه اُوْشَنْجَه حَرَكَتَى سَبَبلى بِيْر اَجْر بَار، شَرعى مَنَبَعَلَر بُوْيِيْچَه قِيْلْغَن خَطَا اِجْتِهَادَى بَاعِث فَصَاص يََا جَرِيْمَه قِيْلِيْنْمِيْدَى.

^{۲۲}- ابوداود (ش۳۳۶)، بيهقى، السنن الكبرى (ش۱۱۱۵ و ۱۱۱۷)، دارقطنى، ج ۱، ص ۱۸۹

يَكْغِهْ حَالْدَگِي اجْتِهَادلَرْنِي قِيليشليک وَ مَذْهَبلَرْنِي، هَيْلَمَه - هَيْل وَ گَاهِيْدَه قُرْآن، سُنْتَهْ
 قَرْشِي بُولْگَن تَفْسِيْرلَرْنِي وَ تَعْوِيْلَتلَرْنِي پِيْدَا بُولِيْشِي، اُولِي الْاَمْر شُوْر اَسِيْنِي وَ وَاِجْد
 اُوْمَتْنِي وَ اُوْنِي وَاِجْد اِجْمَاعِيْنِي يُوْقْلِيْگِي سَبَبْلِيْدُوْر. مَنَه بُوْنْدِي حَالْتَدَه، مَثْلًا اِمَامِي اَبُو
 حَنِيْفَه رَحْمَه اللهُ طَهَارَتْنِي باطِل بُولِيْشِي يَا عِيَاللَرْگَه تِيْگِيْشليک بَارَه سِيْدَگِي حُكْمِي صَادِر
 قِيْلْگَن پِيْنلَرِيْدَه، اِمَامِي شَافِيْعِي بُوْنْگَه قَرْمَه - قَرْشِي فَتْوَا بِيْرَه دِيْلَرْ؛ رَسُوْل اللهُ صَلَّى اللهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِي حَدِيْثلَرِي اِيْسَه باشَقَه نَرْسَه نِي بِيَان قِيْلَه دِي وَ اِمَامِي حَنِيْفَه رَحْمَه اللهُ نِي
 نَظْرِيْنِي تَصْدِيْقْلِيْدِي، اِمَامِي شَافِيْعِيْنِي گَلَامِي اَيْتِيْلْگَن حَدِيْثْگَه قَرْشِي بُولْگَنلِيْگِي اُوْچُوْن اُو
 كِيْشِيْگَه اَهْلِي بَدْعَت دِيْب لَقَب قُوَيْسَه بُوْلَه دِيْمِي؟ بِيْر تَصُوْر قِيْلِيْب كُوْرِيْنْگَلَرْ، رَفْع الْيَدِيْن
 حَقِيْدَه ٢٥٤ تَه حَدِيْث مَوْجُوْد، اَمَّا حَنْفِيْلَرْ بُو سُنْتَدَن بَاش تَارْتِيْشَه دِي. اُولَرْنِي اَهْلِي بَدْعَت
 وَ جَهَنَّم اَهْلِي دِيْب نَامَلْب بُوْلَه دِيْمِي؟ اَكْر خَيْرُ الْفُرُوْنْدَه يَعْني صَحَابَه وَ تَابِعِيْنلَرْنِي
 عَصْرِيْگَه يَقِيْن دُوْرَدَه يَشَه گَن حَنْفِي، شَافِيْعِي وَ مَالِكِي كَبِي بُوْيُوْك اِمَاملَر اُوْچُوْن عُدْر
 كِيْلْتِيْرِيْشِي عِلَاجِي بُوْلَسَه، مُصِيْبَتْگَه اُوْچَرَه گَن مَظْلُوْم مُسْلِمَانلَر اُوْچُوْن عُدْر كِيْلْتِيْرِيْب
 بُوْلْمِيْدِيْمِي؟ ٢٣

مَنَه بُو مُسْلِمَانلَر اَهْلِي بَدْعَت هَم اِيْمَس وَ هَم فَاسِق اِيْمَس. اُولَرْ نُبُوْت مَنَهْجِيْگَه اَسَاسلَنْگَن
 اِسْلَامِي حُكُوْمَتْنِي يُوْقْلِيْگِيْنِي وَ اِسْلَامِي دَانِيْشْمَنْدَلَرْدَن تَشْكِيل تَپِيْگَن اُولِي الْاَمْر
 شُوْر اَسِيْنِي، وَاِجْد اُوْمَتْنِي، وَاِجْد اِجْمَاعِيْنِي يُوْقْلِيْگِي سَبَب قُوْرْبَان بُولْگَن لَر حِسَابَلَه نَه دِي.
 مَنَه بُو شُوْرَانِي يُوْقْلِيْگِي سَبَبْلِي قُرْآنَدَن، حَدِيْثلَرْدَن، سِيْرَتْدَن وَ اُوْتْگَن بُوْيُوْك اِمَاملَرْنِي
 رَعِيْلَرِي بُوْيِيْچَه تُوْرلِي - هَيْل خَطَا تَعْوِيْلَتلَرْگَه كِيْرِيْفَتَار بُولِيْشْگَن.

اُولَرْ فَاسِق هَم اِيْمَسلَرْ، چُوْنَكِي مَثْلًا فَاسِق شَخْص پَاكِيْزَه عِيَاللَرْ وَ اِيْرَكَلَرْگَه تُوْحَمَت
 قِيلِيْشليک حَرَام اِيْگَه نِيْنِي "اَكَاهَانَه" جُوْدَه يَحْشِي بِيْلَه دِي، اَمَّا مَجْبُوْرلَنَمَه گَن حَالْدَه
 اُوْزِيْنِي اِيْخْتِيَارِي بِيْلَن قِيْتَه - قِيْتَه بُو جِنَايَتْگَه قُوْل اُوْرَه دِي؛ يَاكِي اُو مُسْلِمَانلَرْگَه نَسَبْتَا وَ
 حَتَّى يَهُودِي، نَصْرَانِي، مَجُوسِي وَ صَابِيْنِي كَافِرلَرِيْگَه نَسَبْتَا مُشْرِك كَلِيْمَه سِيْدَن فَايْدَه لَه

٢٣ در صورت غيبت يا عدم وجود شوراي اولي الامر و امت واحد و اجماع واحد آن است كه گفتيم فقط از طريق همان سه ابزار به وجود مي آيد

نیشلیک غیری قُرْآنِی وَ غیری شَرعی ایگه نیینی هَم جُودَه یَحشِی بیلَه دی، اَمَّا اُو اُوزینی
 اِختیاری بیلن هیچ قَنْدِی شَرعی عُذر سیز هَمه گَه مُشْرکُر لَفْظِی بیلن خِطاب قیلَه دی، مَنه
 بُو اَدَم فاسیق، اُونگَه قَرَب اَهلی بَدَعَت دِیسَه بُولَه دی؛ اَمَّا قَوْلِیْدِن کِیلگَنچَه حَرَکَت قِلیب
 حَطَا نَتِیجَه نِی قَوْلِگَه کِیریتگَن مُجْتَهَد کِیشینینگ حُکمی یُوقاریدگی اَدَمَدِن فَرَق قیلَه دی،
 بُو مُجْتَهَد شَرعی مَنبَعَلرگَه قَرشِی بُولگَنلیگی سَببِلی اُونگَه نِسَبَتاً فاسیق وَ اَهلی بَدَعَت دِیب
 بُولمیدی. ۲۴

اگر بیزلر بیر واحد شوراگه وَ هَمه قَبُول قیلَه دیگَن قاضی صِیْفَتِیْدِگی "اُوچ اَبزارنی"
 کَنلیگَه کُورَه تَشْکِیل قِیلینگَن واحد اُومَتگَه ایگَه بُولمَس اِیگَنمیز وَ شَخْص قَدْأَمَه رَضِی اللهُ
 عَنْهُ نِی حَدِیْدِگی جِنائتلرنی صادر قیلگَن بُولسَه، اَمَّا تَکْفِیرنی شَرطلریدَه عُذرگَه ایگَه
 بُولگَنلیگی یاکی تَکْفِیرنی مانعلیکلری سَببِلی وَ واحد اُولی الامر شُوراسینی، هَمَدَه واحد
 اِجماعنی - صلاحیتگَه ایگَه تَنها قاضی صِیْفَتِیْدَه - یُوقلیگی اُوچون بُو کِیشینی اَفْلاشگَه هَم
 وَ تَکْفِیر قِیلیشگَه هَم قادر بُولمَه سَک، بُو شَخْص - تَنها صلاحیتگَه ایگَه بُولگَن قاضی
 صِیْفَتِیْدِگی - مَنه بُو شُورانی یُوقلیگی باعْث جِنائتینی دوام ایتتیرسَه، اَنه بُو شَخْص
 بیزلرنی نَظَریمیز وَ اِجتِهَادیمیز بُوپیچَه جِنائتینی وَ اَهلی بَدَعَت شَخْص حِسابلَه نَه دی.
 ایندی، مَنه بُو کِیشی اُوزینی وَ کُورُوهینی، تُوَدَه سِینی، مَذْهَبِینی نَظَری بُوپیچَه اُوزینی
 اَهلی بَدَعَت دِیب بیلمسلیگی مومکین وَ حَتّی اُولرنی عَقِیدَه سِیگَه قَرشِی عَقِیدَه گَه ایگَه
 بُولگَن یاکی اُولرنی ایشلریگَه قَرَمَه - قَرشِی بُولگَن ایشلرنی قیلَه دیگَن بیزلرنی هَم اَهلی
 بَدَعَت دِیبیشلری هَم مومکین.

بُو پیرده بیزلرنی اورتَه میزده حُکم چیقَه ریش اُوچون واحد شورا وَ بُو شُورانی واحد
 اِجماعسی بُولگَن صلاحیتگَه ایگَه قاضی بُولمَه گَنَدَن وَ بیزلرنی هَمه میزنی اُوستیمیزده
 حُجَّتینی قائم قیلَمَه گَنَدَن سُونگ، بیزلرنی هر بیریمیز اُوزیمیزنی حَق دِیب وَ مُخَالَف
 تاماننی اِیسَه جِنائتچی، اَهلی بَدَعَت دِیب سَنیمیز.

۲۴ - وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ* إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (نور/۴-۵)

مَنَّهُ بُونَدَى اۇر يِنلَر دَ بِيَز لَر فَلانچى گۇرۇه نى اَهلى بَدَعَت دِي مِي مِي. يَعْنى فَلانچى گۇرۇه شُونَدَى بِيَر ايشنى قِيْلانچى، بِيَز لَر نِظَر مِي مِي وَ اجْتِهَاد مِي مِي بُو بِيَجَه بُو سُو ز يَا عَمَل كُفَر حِسَاب لَه نَه دى، اَمَّا اۇل ر نى اۇز لَر نى نِظَرى وَ تَعْوِيلى بُو بِيَجَه ايسَه اجْتِهَاد دۇر؛ شُو سَبَب لى هَم بِيَز اۇل ر نى تَكْفِير قِيْلَه اَلْمِي مِي وَ اۇل ر نى اِسْلَام دَايِرَه سِي دَن چِي قَه رِي ب هَم بُو بار ايش گَه قَا دِر بُو لَمِي مِي، بَلكى فَقَط اۇل ر گَه اَهلى بَدَعَت دِي اَلَه مِي ز خَالَا ص.

اِي ندى، مَنَّهُ بُو اَهلى بَدَعَت قَچان گَه چَه شُو ايش لَر يَدَه دَوام اِي تَه اَلِيشَه دى؟ "اُوچ اَبَز ارنى" بُو لِي گَه اَساس لَن گَن وَ اِد اولى الامر شورا قاضى صِي فْتِي دَه كِي لِي ب اُو ز يِنِي ن گ اَخِي ر گى حُكْمِي نى صَا دِر قِيْلَمَه كُون چَه وَ هَمَه گَه اِقَامَه پى حُجَّت قِيْلَمَه كُون گَه چَه دَوام اِي تَه دى، اُو اُو ز يِنى تَشْخِي صى وَ اُو ز يِنى قِضَا و تى بِيْلَن مَنَّهُ بُو اِخْتِلَا ف لَر گَه وَ بِيَز لَر بَدَعَت دِي ب حِسَاب لَه يَات گَن نَر سَه لَر گَه خَاتِي مَه بِي رَه دى. بُو بِي ر دَه قَا ضِي نى جَا ي گَا هِي دَه وَ قِضَا و ت قِيْلِي ش دَه وَ اَخِي ر گى حُكْمِي نى صَا دِر قِيْلِي ش اُو ر نِي نى فَقَط شورا اِي گَل لى اَلَه دى؛ وَ فَقَط قَا ضى هَمَه شَخْص لَر گَه، گۇرۇه لَر گَه، اَحْزَاب لَر گَه وَ مَذْهَب لَر گَه حُجَّت نى قَائِم قِيْلِي ش گَه قَا دِر وَ اُو اُو ز يِنى وَ اِد اِجْمَاعِ سى بِيْلَن اَخِي ر گى حُكْمِي نى صَا دِر قِيْلَه دى، بُو بِي ر دَه هِي چ قَن دى شَخْص يَا گۇرۇه مَذْهَب يَا تَفْسِي ر يَا حِزْب نى "مِعْيَار" بُو لِي ش لِي ك گَه صِلَا حِي تى يُو ق، اُو لَر اُو ز لَر يِنِي ن گ اَخْص رَعِي لَرى بِيْلَن بَاش قَه مَذْهَبى گۇرۇه لَر نى وَ تَفْسِي ر لَر نى، هِيْلَمَه – هِيْل جَمَاعَت لَر نى اُو سْتِي دَه حُجَّت نى قَائِم قِيْلِي ش گَه قَا دِر اِي مَس؛ مَنَّهُ بُو صِلَا حِي تى "اُوچ اَبَز ارنى" دَن بِي ر ي گَه كُورَه وَ جُو د گَه كِي لَن گَن وَ اولى الامر شورا سِي نى بُو لِي د گى اُو مَت گَه تَا بِي شِي رِي ش كِي ر ك.

مَنَّهُ بُو خَطَا اِجْتِهَاد لَر نى يَانِي دَه بَاش قَه بِي ر ايش لَر هَم بار بُو لِي ب، فَقَط لُو عَت جَهْتِي دَن اُو لَر گَه نِسْبَتاً بَدَعَت سُو ز ي دَن فَا ي دَه لَن سَه بُو لَه دى، اَمَّا اُو لَر «كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» گَه وَ شَر عى بَدَعَت نى حُكْمِي گَه شَامِل بُو لِي ش مِي دى.

اَچِي ق – اَبِي دِن كُور يِنِي ب تُو ر گَه نِي دِي ك، بَدَعَت كَلِي مَه سى كُفَر، فِسْق، اِي مَان كَلِي مَه لَرى كَبى تُو ر لى- هِيْل اُو ر يِنلَر دَه فَا ي دَه لَه نِيْلَه دى، مَثَلًا كُفَر وَ كَا فِر گَه اُوْحْشَب هِيْلَمَه – هِيْل لُو غُو ي وَ حَتى مَفْهُومى مَعْنَا گَه اِي گَه بُو لِي شى مۇ مَكِي ن، شَرِيعَت د گى مَنظُور نِي مَه اِي گَه نِي نى فَهْم لَب اَلِيش كِي ر ك؟

بیزلر طاغوتگه کفر کیلتیریشگه ایگه میز و کافرلر نینگ اسلامگه قرشی بولگن ایشانچلریگه، عقیده لریگه، عمللریگه کفر کیلتیره میز و منه بو یحشیدور، «فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا» (بقره/۲۵۶)؛ بیزلر نینگ طاغوتگه کیلتیرگن منه بو کفریمیز، اسلام دینینینگ اساسی و کیریش قیسمینی، همده برجه پیغمبرلر نینگ رسالتینی تشکیل قیله دی «وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ» (نحل/۳۶)؛ اما بونی قرمه – قرشیسیده کافرلر هم بیزلر نینگ اسلامی عقیده میزگه و ایشانچلریمیزگه کافر دورلر، الله نی شریعتیدگی قانونلرگه نسبتاً کافر بولیشلیک و الله نی شریعتیدگی قانونلرگه و الله نی شریعتیدگی دستورلرگه کفر کیلتیریشلیک و کافرلر نینگ کفری یامان ایش حسابله نه دی.

یعنی کافرلر الله نی شریعتیدگی قانونلرگه نسبتاً قیله یاتگن کفرلری یامان ایش: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ» إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا (نساء/۵۶)؛ «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا» بیزلر نینگ آیتلریمیزی انکار قیلگن کیمسه لر نی البته دوزخگه کیریتته جکميز. قچانگی تیریلری کویبب بیتیشی بیلن ألمشتیره میز. البته، الله قدرت و حکمت ایگه سی بولگن ذاتدیر. کَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ» اولر نینگ کویگن تیریسینی اولر نیگه ینگه تیری ألمشتیریلگن پیتده اولر عذابنی مزه سیننی تاتیشنه دی؛ الله تعالی شهبه سیز بو ایشلرگه قادر دور، او ذات حکیم دور، نیمه قیله یاتگه نینی جوده یحشی بیله دی.

ایندی انه شو کفر کیلتیریش و کافر بولیش کبی، بدعت و ینگه ایشلرنی وجودگه کیلتیریش هم الله تعالی یرتگن خلقتده بولیشی هم مؤمکین و انسانلر وجودگه کیلتیرگن ماددی و تیکنالوژیک باشقه ینگه نرسه لر نی وجودگه کیلتیریش بویچه هم بولیشی مؤمکین، یاکی الدیندن موجود بولگن قانونلرنی، سننلرنی، ایشلرنی قیتنه دن تیکلشگه اوحشه گن بولیشی مؤمکین، حاضرگی دورده ایسه آدملر منه بو قانوننی قیتته تیریلتیرگن

کیمسه، اونی ینگی وُجودگه کیلتیرگن دیب اویله شه دی، منه بو الله نی شریعتیبدگی قانونی بر ابریده ینگی نرسه نی وُجودگه کیلتیریش حسابله نه دی.

منه بو حالتده، بدعتنی عمومی حالتده ایکی صورتگه کوره - هم "لوعه وی" جهندن و هم "شرعی" جهندن - تیکشیریب چیقسه بوله دی، لوعه وی جهندن «کُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» دگی شرعی اصطلاحدن باشقه توشونچه نی استنباط قیلینه دی، مثلاً:

- بیر سنتنی قیته دن و ینگیدن تیریلتیریش یاکی الله نی شریعت قانونلریده اونوتیلگن حکمنی تیریلتیریشدور. عرب مدینتیده شخص بیر قانون و دستورنی وُجودگه کیلتیرمه گن بولسه هم، اونی قیته دن تیریلتیرگن بولسه، بو شخص بیر اساس سالوچی حسابله نه دی. تراویح نمازینی بیر امام یعنی عمر ابن خطاب رضی الله عنه تامانیدن ینگیدن تیریلتیریشی گبی. منه بو ینگی بیر ایشنی وُجودگه کیلتیریش بولگن ایمس، بلکی رسول الله صلی الله علیه و سلمنی سنتلرینی تیریلتیریلگن خالص؛ اما کوریب تورگه نیمزیدیک اونگه نسبتاً بدعت کلیمه سیدن فایده له نیلگن و عمر ابن خطاب رضی الله عنه آیتنه دیککی: ^{۲۵} «نِعْمَ الْبِدْعَةُ هَذِهِ»، منه بو یحشی بدعتدور. ^{۲۶}

شو بیرده امامی شافعی رحمة الله عمر ابن خطاب رضی الله عنه نینگ انه بو سوزلرینی نظرده توتگن حالده و بدعتنی لوعه وی و شرعی جهندن چوقور توشونگن حالده آیتنه دیککی: «الْبِدْعَةُ بُدْعَتَانِ، مَحْمُودَةٌ وَ مَذْمُومَةٌ، فَمَا وَافَقَ السُّنَّةَ فَهُوَ مَحْمُودٌ وَ مَا خَالَفَهَا فَهُوَ مَذْمُومٌ»، بدعت ایکی نوعدور: یحشی بدعت و یامان بدعت. اگر هر فندی بدعت سنتگه

^{۲۵} امام مالک رحمه الله در «الموطأ» فصل «شروع قیام شب های رمضان» و امام بخاری در صحیحش، فصل «صلاة التراويح» از عبدالرحمن بن عبدالقاری روایت کرده اند که گفته است: «در یکی از شب های رمضان با عمر بن خطاب به مسجد رفتم، مردم به صورت پراکنده نماز می خواندند، عمر گفت: به نظر من بهتر است همه به یک امام اقتدا کنند (چون در یک مسجد چند جماعت با هم نماز خواندن نوعی بی نظمی و مزاحمت ایجاد می کند اما یک جماعت و یک امام همانی است که رسول الله صلی الله علیه وسلم در آن چند شب انجام داده بود) سپس با برگزیدن ابی بن کعب به عنوان امامشان نظرش را عملی کرد. شب دیگر با او به مسجد رفتم این بار مردم با هم نماز می خواندند عمر که این صحنه را دید گفت: چه بدعت نیکویی! البته کسانی که الان می خوابند تا آخرهای شب برای تهجد برخیزند بهترند از کسانی که هم اکنون نماز می خوانند.»

^{۲۶} - صحیح بخاری، ج ۳، ص ۴۵، ح ۲۰۱۰

مُوافِق بۇلە دېگن بۇلسە، اۇ يَحْشِي بَدْعَتُدُور وَ هَر قَنَدَى بَدْعَت اَگَر سُنَّتْگە مُخَالِف بۇلە دېگن بۇلسە، يامان بَدْعَتُدُور. ۲۷

باشقە بېر جايدە مَرَحْمَت قَيْلە دېلرکی: يَنگِي اِجَاد قَيْلِيْنَه دېگن نَرَسَه لَر اِيكِي دَسْتْگه تَقْسِيم بۇلە دِي: بېر يِنچِي دَسْتَه قُرْأَنگَه وَ يَبْعَمْبَر نِي سُنَّتِيْگَه وَ صَحَابَه لَر نِي وَ اِجْمَاعِي سُوْزِيْگَه قَرَشِي بۇلە دِي وَ بُو بَدْعَت گُومر اهليكدور، اِيكِي نچِي دَسْتَه يَحْشِي ايشلردن اِجَاد بۇلە دِي وَ اُو قُرْأَنگَه، سُنَّتْگَه، اِجْمَاعْگَه قَرَشِي اِيْمَس وَ بُو يَنگِي اِجَاد بُولگن بَدْعَت يامان حِسَابْلَنمِيْدِي. ۲۸

اِبْن رَجَب حَنْبَلِي رَحْمَةُ اللهِ هَمْ بُو بَارَه دَه اَيْتَه دِيكِي: " بُو بِيْرَدَه اِمَامِي شَافِيْعِي رَحْمَةُ اللهِ نِي مَنظُورِي شُوكِي، اَصْلِيْدَه مَذْمُوم بَدْعَت شَرِيْعَتَدَه هِيچ قَنَدَى اَصْلْگَه اِيْگَه بُولْمَه گن بَدْعَتُدُور. شَرِيْعَت اِصْطِلَاحِي هَمْ مَنَه شُو بَدْعَتْگَه اَيْتِيْلَه دِي، اَمَّا يَحْشِي بَدْعَت سُنَّتْگَه مُوَافِق بُولگَه نِيْدُور؛ يَعْنِي سُنَّتَدَه اُونگَه قَيْتَه دِيگن اَصْلِي مَوْجُود بُولِيْشِي كِيْرَك؛ بُو اُونِيْنِگ سُنَّتْگَه مُوَافِق بُولگَه نِي سَبَبِيْلِي، مَنَه بُو شَرَعِي بَدْعَت اِيْمَس، بَلَكِي لُوْغَه وِي بَدْعَت حِسَابْلَه نَه دِي. " ۲۹

اَچِيْق كُور يِنِيْب تُوْرگَه نِيْدِيك اِمَامِي شَافِيْعِي رَحْمَةُ اللهِ نِي مَنظُورِي عُمَر اِبْن خَطَّابِنِي مَنظُورِي بِيْلَن بېر هِيْل، يَعْنِي اُو شَرَعِي اِيْمَس لُوْغَه وِي بَدْعَتُدُور. چُونكِي شَرَعِي بَدْعَتْلَر نِي "بَرچَه سِي" گُومر اهليكدور، كُلُّ بَدْعَةٍ ضَالَّةٌ؛ چُونكِي شَرَعِي جِهْتَدَن بَدْعَت، اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي يَا شَرَعِي مَنْبَعْلَر دْگِي قَانُونْلَر دَن بېر يِنِي يَنگِي نَرَسَه بِيْلَن اَگَاهَانَه اَلْمَشْتِيْرِيْشَدَن عِبَارَت، اُو اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِيْگَه مُخَالِف بُولِيْب قَصْدَدَن وَ هِيچ قَنَدَى شَرَعِي عُدْرَسِيْز عَمْلْگَه اَشِيْرِيْلَه دِي.

- بَدْعَت كَلِيْمَه سِيْدَن «كُلُّ بَدْعَةٍ ضَالَّةٌ» دْگِي شَرَعِي اِصْطِلَاحِيْدَن باشقَه تَوْشُونچَه نِي اِسْتِئْبَاط قَيْلِسَه بۇلە دِيگن جاي، عُرْف وَ عَادَتْلَرگَه وَ اَدْمَلَر نِيْنِگ عَادِدِي حَيَاتْلَرِيْگَه تَابِع

۲۷- فتح الباري، ج ۱۳، ص ۲۵۳، أخرجه أبو نعيم بمعناه من طريق إبراهيم بن الجنيد عن الشافعي

۲۸- همان؛ ما أخرجه البيهقي في مناقبه عن الشافعي

۲۹- جمع العلوم والحكم، ص ۲۵۳

بۇلگن مەسلە لرگە باغلىق، مەنە بۇ مەسلە لر الله نى شەرىئەتتىكى قانۇنلارگە مۇخالىف بۇلمە گە نىگە قۇشۇمچە، اۇلر ھەمىشە اۇزگە رۇچن بۇلىپ يىنگىلە نىب تۇرە دى. مەنە بۇندى اۇرىنلر بارە سىدىكى قائىدە شۇكى، الاصل في العادات الإباحة، يعنى عادت و آداب و آدملىرىنىڭ رەسمىلىرى بارە سىدىكى اصل، مادامىكى بۇ نەرسە لر الله نى شەرىئەتتىكى قانۇنلارگە مۇخالىف بۇلمس ايگن، مۇباھ و جائز حسابلە نە دى.

مىللەتلەردە مۇجۇد بۇلگن و شەرىئەتگە قارشى بۇلمە گن تۇرلى- ھىل حۇرسەندچىلىك رويشلىرى، لەھولر و مەدىنى ايشلر شۇلر جۇملە سىدىن سەنلە دى، اۇلر ھىلمە - ھىل زەمان و مەكانلەردە دائىم اۇزگە رىب يىنگىلە نىب تۇرە دى، ھەر كىم يىنگى نەرسە نى وۇجۇدگە كىلتىرىشى مۇمكىن ياكى جەمئىيەتگە يىنگى نەرسە نى ارايە بېرىشى مۇمكىن؛ بۇ رەسۇل الله صلى الله عليه وسلم نىڭ مەسجىدەدە خەبەرلىرىنىڭ اۇيىنىنى تاماشا قىلىشلىرىگە و اۇشە خەبەرلىرىنىڭ اۇيىنىگە اۇحشىدى.

ايندى اكر مەدىنى ايشلر، اۇيىنلر، لەھولر، تىجارەت، لىباسلر، اذىق - اوقۇنلر الله نىڭ شەرىئەتتىكى قانۇنلارگە زەد بۇلە دىگن بۇلسە، مەزمۇم سەنلە دى، «وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوْكَ قَائِمًا» (جمعه/ ۱۱)، (اى مۇھەممەد)، قچان اۇلر بىران تىجارەتتى ياكى اۇيىن - كۇلگۇنى كۇرىپ قالسە لر، اۇشەنچە قەرب ساقىلىپ - تەرقە لىپ كىتۇرلر و سىزنى (مەنەردە) تىك تۇرگن حالىنىگىزدە تەرك قىلۇرلر.

- بىدەت كلىمە سىدىن «كُلُّ بِدْعَةٍ ضَالَّةٌ» دىكى شەرىئەتتىكى اصطلاحىدىن باشقە تۇشۇنچە نى استىنباط قىلسە بۇلە دىگن باشقە جاي، شەرىئەتتىكى مەقصدلرنى رۇياپگە چىقە رىش ياكى ضرۇرەت و اىضطرارى خۇمەرگە، يىنگى يەنە تىلگن نەرسە لرگە تىگىشلى بۇلە دى.

فۇراننى جەملەش ياكى خەبەرلىرىنى مۇشەخەس كىتابىگە تۇپلەش يا نەھو، بلاغەتلىمىنى وۇجۇدگە كىلتىرىش ياكى شەرىئەتتىكى مەنەلرنى تۇغرى تۇشۇنىش اۇچۇن جەرح تەدۈيل قىلىشلىك يا تەرىخ كىتابلىرىنى يازىش و خەتتى بۇ كىتابلەردە ھەر قەندى نەرسەگى خەبەرلىرىنى بىان قىلىش كىيىلر مەثال بۇلە دى، بۇلرنى جۇملە سىگە اۇتگن ايشلردن اىش و تەرك قىلىش يازىلگن تەبىرىنى

تَرْيخِي هَمْ كِيرَه دِي، «أَلَقْد كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ» (يوسف/ ۱۱۱)،
دَر حَقِيقَت، اُولر نِينِگ قِصَّه لَرِيده عَقْل اِيگَه لَرِي اُوچُون عِبْرَت بَار دِير.

ياكى ديوان كىي يِنِگِي رَوِيشِنِي عُمَر اِبْن خَطَّاب رَضِيَ اللهُ عَنْهُ گَه اُو حَشَب
كِرِگِزِ يَشَلِيك، اُو كِيشِي بُو رَوِيشِنِي «أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ»، نِي يَحْشِيرِاق اِجْرَا قِيلِيش
اُوچُون كِيتِيرِگَن اِيدِيلَر ياكِي «أَمَنَّهُمْ مِّنْ خَوْفٍ»، نِي صَحِيح اِجْرَا قِيلِيش اُوچُون بِير
جَنَگ قُور اِلِينِي وَ أَمْنِيَتِگَه تِيگِيشِلِي بِير نَرَسَه نِي اِيشَلَب چِيَقَه رِيشَلِيك ياكِي اَدْمَلَرِنِي
دَر خَت اِيكِيشِگَه تَر غِيْب قِيلِيش اُوچُون دَر خَت اِيكِيشِگَه بِير كُونِنِي خَاصَلْشَلِيك ياكِي
بُوتُون جَهان سِكُولار كَافِر لَرِي نِينِگ وَ مَحَلِّي مُرْتَدَلَر نِينِگ، مُنَاقَلَر نِينِگ، سِكُولار زَدَه
لَر نِينِگ تُولِي - هِيل اَخْبَارَات واسِيطَه لَرِي مِثْلِي كُورِيلْمَه گَن رُوجِي هُجُومِينِي اَسْتِيده
قالِگَن نَسَلِنِي شَرِيْعَتَدِگِي مَسْجِدِنِي جايگاهِي بِيْلَن اَشْنا قِيلِيش اُوچُون مَسْجِدَلَر نامِي بِيْلَن بِير
هَفْتَه نِي نامَلْشَلِيك يا فَرَزَنْدَلَرِنِي عائلَه نِينِگ وَ اَتَه - اَنَه نِينِگ شَرِيْعَتَدِگِي جايگاهِي بِيْلَن
يَحْشِيرِاق تَنِيشْتِيرِيش اُوچُون بِير هَفْتَه نِي بِير كُونِنِي عائلَه نامِي بِيْلَن نامَلْشَلِيك ياكِي هَفْتَه
نِي بِير كُونِنِي "جِهَاد فَرَضِ عَيْنِدُور" دِيگَن نام بِيْلَن نامَلَب، بُو اَرَقَه لِي مُسْلِمَانلَرِنِي
حَاضِرْگِي وَ ضِيْعِيَتَدِگِي جِهَادِنِي جايگاهِي دِن اگاه قِيلِيش ياكِي بِير اِينِي يا بِيْلَن اَرَقَه سِيْدَن
بِير نِيچَه كُونِنِي وَاِد اُوْمَتِنِي وَ وَاِد جَمَاعَتِنِي وَ مُسْلِمَانلَر نِينِگ اگاهانَه، مَقْصَدَلِي وَ
حَرَكَتْلَه نُوجِي وَ حَدَثِنِي تَشْكِيل قِيلِيش وَ قَيْتَه رِيش سَبَبَلَرِي، هَمْدَه قَلْقَان صِيْقَتِيده "اُوچ
اَبْزَارِنِي" تَنِيشْتِيرِيش وَ اُونِي اَهْمِيَتِنِي، جايگاهِي نِي كُورَسَه تِيْب بِيرِيش اُوچُون تَعْيِين
قِيلِيشَلِيك، ياكِي بَعْضِي بِير كُونلَرِنِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِي سِيرَتَلَرِنِي يا
بُيُوك اِسْلَامِي فَتْحَلَرِنِي يا بُو يُوك اِسْلَام قَهْرمانلَر دِن بِيرِنِي تَنِيشْتِيرِيش اُوچُون
خَاصَلْشَلِيك وَ بُونْدَن باشَقَه اِيشلَرِنِي هَمَه سِيْدَن شَرَعِي مَقْصَدِنِي قُولِگَه كِيرِي تِيْلِگُونِچَه بِير
اَبْزَار صِيْقَتِيده فايده له نِيْلَه دِي؛ مَثَلًا عَرَبِسْتانَدِگِي مَلِيك سَعُودِ عَالِي اُو قُور يُوْرْتِيده شَيْخ
مُحَمَّدُ اِبْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ هَفْتَه سِي اُو تِگَه زِيْلَه دِي، اِبْنِ بَاز «كَلِمَةٌ فِي اَسْبُوعِ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ

عبد الوهاب» ناملی مَطْلَبِیْدَه بُو حَقِیْدَه تُولُوق اِیْضاح بَیْرِیب اُوتْگَن، کُورِیب چِیْقَسَنگِیز خَبَر دَار بُولَه سِیْزَلَر. ۳۰

ابن عُثْمِیْن هَم بُو بَارَه دَه سُوْزَلَه گَن. مَنَه بُو هَفْتَه نِی اُوتْگَه زِیْشَدَن بُولْگَن مَقْصَدِنِی قُولْگَه کِیْرِیْتِیْلَگْج، بُو تَدْبِیْرِیْنِی تَعْطِیْل قِیْلِیْشِیْدِی. مَنَه بُو مَر اِسْمَلَرْنِی هَمَّه سِی شَرَعِی مَقْصَدِنِی بَجَه رِیْش وَ خَاص عِبَادَتَلَرْنِی عَمَلْگَه اَشِیْرِیْش اُوْچُون وَا سِیْطَه وَ اَبْزَار حِسَابْلَه نَه دِی، اَمَّا بُو اِیْشَلَر اُوتْگَن عَصْر لَر دَه وَ حَتّٰی اُوتْگَن پِیْلَر دَه اُوتْگَه زِیْلَمَه گَن بُولِیْشِی مُؤْمِکِیْن. حَتّٰی مَعْلُوم بَیْرِ مَكَانَدَه وَ جُودْگَه کِیْلَتِیْرِیْلَگَن نَرَسَه بَاشَقَه هِیْچ قَیْبِر دَه عَمَلْگَه اَشِیْرِیْلَمَه گَن بُولِیْشِی هَم مُؤْمِکِیْن.

مَنَه بُونْدِی مَر اِسِیْمَلَر، مَجْلِیْسَلَر، بَیْغِیْلِیْشَلَر اَللّٰه تَعَالٰی اُوْزِیْنِی پَیْغَمْبَرِی صَلّٰی اَللّٰه عَلَیْهِ وَ سَلَّمْنِی وَا سِیْطَه سِیْدَه اَللّٰه گَه یَقِیْنَلَه شِیْش وَ اَللّٰه نِی عِبَادَتَلَرِی صِیْفَتِیْدَه جُوتْگَن؛ نَمَاز، رُوزَه، جِهَاد، قُرْبَان وَ فِتْر عِیْدَلَرِی وَ بَاشَقَه نَرَسَه لَر گِی اُوْرِیْنَلَر دَه مُؤْمِکِیْن اِیْمَس، حَتّٰی اُولَر اَللّٰه نِی شَرِیْعَتِیْدِگِی قَانُونَلَر بَیْلَن یَانَمَه – یَان هَم بُولَه اَلْمِیْدِی، بَلْکِی اُولَر فَقَط اَللّٰه نِیْنِگ شَرِیْعَت قَانُونَلَرِی تَعْیِیْن قِیْلْگَن مَقْصَدِنِی قُولْگَه کِیْرِیْتِیْش اُوْچُون بَیْرِ اَبْزَار بُولَه اَلَه دِی خَالِاص، مُسْلِمَانَلَر اَنَه بُو کُوزَلَنگَن مَقْصَدَلَرِیْنِی قُولْگَه کِیْرِیْتِیْشْگْج بُو اِیْشَلَرْنِی تَعْطِیْل قِیْلِیْشَه دِی یَاکِی حَتّٰی دِیْوَانْگَه یَا جَنگْگَه وَ اَمْنِیْتْگَه اَیْد اَبْزَار لَرگَه اُوْحَشَب مُسْلِمَانَلَر نِیْنِگ کُوندَه لَیْک اِیْخِیْتِیْجَلَرِیْگَه وَ دُنْیَا دِگِی تَر قِیَاتَلَرِیْگَه مُنَاسِب حَالَدَه، اُولَرْنِی تَکَامُولْ لَشِیْرِیْشَلَرِی وَ کَامِلَر اَق کُورِیْنِیْشْگَه کِیْلَتِیْرِیْشَلَرِی هَم مُؤْمِکِیْن.

اِیْنِیْدِی، اَگَر بَیْرِ هَفْتَه یَا اِیْنِی رَسُوْل اَللّٰه صَلّٰی اَللّٰه عَلَیْهِ وَ سَلَّمْنِیْنِگ عَمَلِی، سِیْیَاسِی، اِجْتِمَائِی سِیْرَتَلَرِیْنِی وَ رَسُوْل اَللّٰه صَلّٰی اَللّٰه عَلَیْهِ وَ سَلَّمْنِیْنِگ مَدَنِیْتَلَرِیْنِی تَنْیِیْب اَلِیْش اُوْچُون یَاکِی "جِهَاد فَرَضِ عِیْنَدُور" وَ طَاغُوتْگَه کُفْر کِیْلَتِیْرِیْش یَا "اُوْچ اَبْزَار نِی" تَنْیِیْشِیْرِیْش اُوْچُون یَاکِی بَاشَقَه هَر قَنْدِی شَرَعِی اِیْشَلَر اُوْچُون خَاصَلَنگَن بُولَسَه وَ اُوْرْتَه دَن پِیْلَر اُوتْگَه نِیْگَه قَرَمَسَدَن بُو مَقْصَدَلَرِیْنِی قُولْگَه کِیْرِیْتِیْلَمَه گَن بُولَسَه، قَنْدِی بُولَه دِی؟ بُو پِیْر دَه مُحَمَّد اِبْن

۲۰ معرفی کردن ابن «سه ابزار» خیلی مهم است، روزهایی در هفته یا سال به آن اختصاص داده شود

عَبْدُ الْوَهَّابِ هَفْتَه سِي كِي شَرَعِي مَقْصَدِنِي قَوْلْغَه كِيرِيْتِيلْغُونْجَه اُونْدَن اَبْرَار صِيْفَيْتِيْدَه
فَايْدَه اُنْسَه بَوْلَه دِيْمِي؟ قَچَانْغَه چَه؟ اَنَه بُو كُوْزْلَنْغَن شَرَعِي مَقْصَدِنِي قَوْلْغَه كِيرِيْتِيْش
اَكْرَجِي اُوْزاق پِيْلَر دَوَام اَيْتَه دِيْغَن بَوْلْسَه هَم اُونْدَن فَايْدَه اُنْسَه بَوْلَه دِي.

اَيْتِيْب اُوْتِيْلْغَن اَنَه بُو اُوْرِيْنَلَرْنِي هَمَه سِيْدَن مَقْصَد دِيْنْغَه يَاكِي اَلله نِي شَرِيْعَت قَانُوْنَلَرِيْغَه وَ
اَحْكَامَلَرِيْدَن پِيْرِيْغَه بِيْر نَرْسَه نِي قُوْشِيْش اِيْمَس؛ بَلْكِي هَمَه نَرْسَه دَن اَلْدِيْنْدِيْغِي شَرَعِي
مَقْصَدِنِي قَوْلْغَه كِيرِيْتِيْش اُوْچُون سُنْتِي حَسَنَه نِي وُجُوْدْغَه كِيْلْتِيْرِيْشَدَن عِبَارَت. بُو بَارَدَه
رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَن بِيْر حَدِيْث نَقْل قِيْلِيْنْغَن:

مُضِر قَبِيْلَه سِيْدَن بِيْر جَمَاعَت رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِي حُوْضُوْرلَرِيْغَه كِيْلِيْشَه
دِي، اَوْلَر جَوْدَه قَتْتَبِيْق قَقِيْرلِيْكَدَه كُوْن كِيْچِيْرَر اِيْدِيْلَر. رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مُسْلِمَانلَرْنِي اَوْلَرْغَه يَارَدَم بِيْرِيْشْغَه تَرْغِيْب قِيْلَه دِيْلَر؛ اُو كِيْشِيْنِيْغ دَعُوْتَلَرِيْدَن سُوْنْغ،
بِيْر اَنْصَارِي كِيْشِي قَوْلِيْغَه اَغِيْرلِيْكَ قِيْلَه دِيْغَن كُوْمُوْش تَوْلَه حَلْتَه نِي كِيْلْتِيْرِيْب رَسُوْل اَلله
صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَزِيْلَلَرِيْغَه قُوْبِيْب كِيْتَه دِي. رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَرَحَمَت قِيْلَه دِيْلَرَكِي: «مَنْ سَنَّ فِي الْاِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ اَجْرُهَا وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ
مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ مِنْ اُجُوْرِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْاِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا
وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ مِنْ اُوْزَارِهِمْ شَيْءٌ»^{٣١} هَر قَنْدِي كِيْشِي
اِسْلَامَدَه يَحْشِي سُنْتِيْغَه يَا سُنْتِي حَسَنَه گَه اَسَاس سَالْسَه وَ اُوْنِي وُجُوْدْغَه كِيْلْتِيْرِيْسَه، اَدْمَلَر اَنَه
بُو شَرَعِي سُنْت اَرْقَه لِي شَرَعِي بِيْر اِيْشِيْنِي بَجَه رِيْشْسَه، بُو كِيْشِيْدَن سُوْنْغ شُو عَمَلِي
قِيْلْغَن كِيْشِيْلَرْنِيْغَه هَمَه سِيْنِي اَجْرِي اَنَه بُو اَسَاسْچِيْغَه پِيْتِيْب تُوْرَه دِي، لِيْكَن قَالْغَنلَرْنِيْغَه
اَجْرِي كَمِيْتِيْرِيْلَمِيْدِي. اِيْنْدِي اَكْر كِيْمَكِي اِسْلَامَدَه يَامَان سُنْتِي اَسَاسْچِيْسِي بَوْلَه دِيْغَن
بَوْلْسَه، اُونْدَن سُوْنْغ بُو عَمَلِي قِيْلْغَن كِيْشِيْلَرْنِيْغَه هَمَه سِيْنِي گُوْنَاهِي اُوْنْغَه پِيْتِيْب تُوْرَه
دِي، اَمَّا قَالْغَن اُوْنِي اَرْتِيْدِيْغِي كِيْشِيْلَرْنِي گُوْنَاهِي كَمِيْتِيْرِيْلَمِيْدِي.^{٣٢}

٣١- مسلم، الترمذی، النسائی، ابن ماجه، أحمد، الدارمی و مانند این حدیث را ابو هریره رضی الله عنه از النبی صلی الله علیه وسلم روایت کرده است که فرمود: «من دعا إلى هدى كان له من الأجر مثل أجور من تبعه لا ينقص ذلك من أجورهم شيئا ومن دعا إلى ضلالة كان عليه من الإثم مثل آثام من تبعه لا ينقص ذلك من آثامهم شيئا». همچنین ابي مسعود الأنصاري رضی الله عنه، می گوید که النبی صلی الله علیه وسلم فرموده است: «من دل على خير فله مثل أجر فاعل»، خرجهما مسلم في صحيحه
٣٢- مسلم، نسائی، احمد و دارمی

مَنَهُ بُونَدَى حَالْتَدَه، يَحْشَى سُنْتَنَى يُولْگَه قُوْبِيْشَلِيْک يَ سُنْتَى حَسَنَه، بُو اَلله نِيْنِگ شَرِيْعَتَى قَنَدَى اِجْرَا قِيْلِيْنِيْشَى بُوْبِيْچَه بِيْرَار بِيْر رَوِيْشِنَى اِيْرَايَه بِيْر مَه گَن وَ بُو مَوْضُو عَدَه سُوکُوْت سَقْلَه گَن بِيْر شَرَعَى حُکْمَنَى اِجْرَا قِيْلِيْش اُوچُون بِيْر رَوِيْشِنَى وَ بِيْر يِنْگَى اَبْرَارِنَى وُجُوْدْگَه کِيْلَتِيْرِيْش دِيْمَكْدِيْر. مَثَلًا اَلله نَى شَرِيْعَتِيْدِيْگَى قَانُوْنَدَه قَنَدَى نَمَاز اُوْقِيْشِيْمِيْز بِيْان قِيْلِيْنِگَن، اَمَّا اَلله نَى شَرِيْعَتِيْدِيْگَى قَانُوْنَلَرِنَى قَنَدَى تَعْلِيْم بِيْر يِلِيْشَى يَاکى تُوْرلَى- هِيْل مَکَان وَ زَمَانَلَرْدَه دُشْمَنْلَرِيْمِيْزْگَه قَرَشَى رُوچى جَنگَلَرْدَه قَنَدَى اَبْرَارَلَرْدَن فَايْدَه لَه نِيْشِيْمِيْز کِيْر کَلِيْگِيْنَى بِيْان قِيْلِگَن اِيْمَس؟ يَاکى خَبَر لَرِيْمِيْزِنَى فَلَانچى دَوْلَتْگَه قَنَدَى قِيْلِيْب يِيْتْگَه زِيْشِيْمِيْز بَارَه سِيْدَه هَم هِيْچ نَرَسَه دِيْمَه گَن؟ رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْه وَ سَلَّم شُو خَبَر لَرِنَى اِيْلچى وَ اَتَلِيْقَلَر اَرَقَه لى يُوْبَار گَنلَر، بُو اِيْش گَاهِيْدَه اَيْلَب وَ قَت اَلْگَن، اَمَّا بُو گُوْنْگَى کُوْنْدَه اِيْنْتَرْنِيْت وَ اِجْتِمَائى گَنلَلَر اَرَقَه لى، صَحَابَه لَر خِسْرُو پَرُوِيْز يَ اِجِيْرَقَل وَ بَاشَقَه لَرْگَه خَبَر يِيْتْکَزْگَن مَسَافَه دَن کُوْرَه مِيْنْگَلَب کِيْلَامِيْتَر اُوْزَاقْدِيْگَى جَايَلَرْگَه سِيْز بِيْر نِيْچَه دَقِيْقَه مَآبِيْنِيْدَه خَبَر جُوْنْتَه اَلَه سِيْز، فَيْسَبُوْک، کُوْکِيْل، تُوِيْتِيْر، يَاهُو کِيْى سِيْز لَر نِيْنِگ خَبَر يِيْتْگَه زَه دِيْگَن گَنلَلَر يِنْگِيْز وَ اِجْتِمَائى، اِيْنْتَرْنِيْت گَنلَلَر يِنْگِيْز اَکْثَر حَالْدَه کَافِر لَرْگَه تِيْگِيْشَلَى.

شَرِيْعَت مَنَه بُو اَحْکَامَلَرِنَى عَادِيْى وَ اِضْطِرَارى حَالْتَلَرْدَه تَطْبِيْق قِيْلِيْش اَبْرَار لَر يِدَن فَايْدَه نَه نِيْش بَارَه سِيْدَه هَم سُوکُوْت قِيْلِگَن. بُو سُوکُوْت شُوْنَى اَنگَلَه تَه دِيْکى، اَلله تَعَالَى بُو بَارَه دَه اَمْر وَ نَهى قِيْلْمَه گَن وَ اُوْنى قَنَدَى تَطْبِيْق قِيْلِيْشِنَى مُسْلِمَانَلَر نِيْنِگ کُوْنْدَه لِيْک اِيْخْتِيَا جَلَر يِيْگَه وَ مَوْجُوْد وَ ضِيْعِيْتِيْگَه قُوْبِيْب قُوْيِگَن.

رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْه وَ سَلَّم قُوْبِيْدِيْگِيْچَه مَرَحْمَت قِيْلِگَن لِيْکَلَرِنَى هَمَه مِيْز يَحْشَى بِيْلَه مِيْز: "مُعَاذ اِبْنِ جَبَل، مِيْنَى اُوْمْتِيْمِنَى اَرَه سِيْدَه حَلَال وَ حَرَام بُوْبِيْچَه اِيْنِگ بِيْلِيْمَدَان شَخْصَدُوْر." اِيْنِدَى رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْه وَ سَلَّم حُوْدُدَى شُو ۲۸ يَاشَلَى مُعَاذ اِبْنِ جَبَلْنَى يَمَنْگَه جُوْنَه تَه دِيْلَر وَ اُوْنْدَن سُوْر يِيْدِيْلَر کى: كَيْفَ تَقْضِيْ اِذَا عَرَضَ لَكَ قَضَاءٌ؟ اَدْمَلَرِنَى اُوْرْتَه سِيْدَه نِيْمَه گَه اَسَاسَلْنِگَن حَالْدَه حُکْم چِيْقَه رَه سَن؟ مُعَاذ رَضَى اَلله عَنَه بُوْنْگَه جَوَابًا اَيْتِيْکى: خُدَانى كِتَابِيْگَه اَسَاسَلْنَه نِيْب حُکْم چِيْقَه رَمَن. رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْه وَ سَلَّم مَرَحْمَت قِيْلِيْلَر: فَاِنْ لَمْ تَجِدْ فِيْ كِتَابِ اَلله؟ اَکْر بُو حُکْمَنَى خُدَانى كِتَابِيْدَن تَاپَه اَلْمَه سَنگِيْچى؟ مُعَاذ

آيتىدى: فِيسُنَّةِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَّتْ لَرِيگَهَ اَسَاسْلَهَ نَيْبِ حُكْمِ چِيَقَهَ رَهَ مَن. رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَتِ قَيْلِدِيلَر: اَگَر خُدَانِي پَيَعَمْبَرِي نِي سُنْتِيْدَهَ هَم تَايَه اَلْمَه سَنَگْجِي؟ فَاِنْ لَمْ تَجِدْ فِي سُنَّةِ رَسُوْلِ اللهِ؟ شُبَهَه سِيَز اُوْرِيْمِي رَعِيْم بُوِيچَه اِجْتِهَاد قَيْلَه مَن، دِيْدِي مُعَاذ. اَجْتَهَدُ رَايِي وَلَا اَلُو. مَنَه بُو جَوَابِي اِيشِيْتَنگَلَرِيْدَن سُونگ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ چِيَهْرَه لَرِي گَوْلْدِي اچِيْلِيْب كِيْتِيْدِي وَ اُونِي كُوْكَرَه گِيگَه اُوْرِيْب مَرَحَمَتِ قَيْلِدِيلَر: اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَفَّقَ رَسُوْلَ رَسُوْلِ اللهِ لِمَا يُرْضِي رَسُوْلَ اللهِ، اَلله نِيْنِگ رَسُوْلِيْنِي اِيْلچِيْسِيْنِي اَلله نِيْنِگ رَسُوْلِي رَاضِي بُوْلَه دِيگَن نَرَسَه بِيْلَن مُوَاْفِقِ قَيْلِيْب قُوْيِيگَن اَلله گَه حَمْدُ وَ سَنَا لَر بُوْلَسِيْن. " ۳۳

حَه، شُونْدِي اِيشَلَر بَارِكِي قُرْآن وَ سُنَّت اُوْلَر بَارَه سِيْدَه سُوْكُوْت سَقْلَه گَن وَ بُو اِيشَلَر نِي مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ اِجْتِهَادِيگَه قُوْيِيْب قُوْيِيگَن وَ مُسْلِمَانلَر "مَوْجُوْد وَ ضِيْعِيْتِيگَه" وَ "كُوْنْدَه لِيك اِيخْتِيَاچَلَرِيگَه" مُنَاسِب رُوِيشْدَه بُو بَارَه دَه اُوْزَلَرِيگَه خَاص اِجْتِهَادلَرِي نِي اِيْرَايَه بِيْرَه اَلِيْشَه دِي وَ كُوْنْدَه لِيك اِيخْتِيَاچَلَرِيگَه، سَوَاللَرِيگَه "يَنگِي كُوْنگَه" مُوَاْفِق رُوِيشْدَه جَوَاب بِيْرِيْشِيگَه قَاْدِر بُوْلِيْشَه دِي. بُو بِيْرْدَه شَخْص اِجْتِهَاد قَيْلِگَن بِيْتِيْدَه جَمِيْعِيْتِيْنِيْنِگ اِيخْتِيَاچَلَرِيگَه شَرَعِي مَنبَعَلَرْدَن يَنگِي رُوِيْشِي اِيْرَايَه بِيْرِگَن بُوْلَه دِي، اَلْبَتَّه بُو اَلله نِي شَرِيْعِيْتِيْدِيگِي قَانُوْنلَرْدَن بِيْرِي نِي حِذْمَتِيْدَه بُوْلَه دِي، اُو اَلله نِيْنِگ اَمْر وَ نَهِي لَرِي نِي يَانِيگَه يَنگِي بِيْر نَرَسَه نِي اِيْرَايَه بِيْر مِيْدِي.

كِييِيْنِيگِي نُوْقَطَه اِضْطِرَارِي وَ ضَرُوْرَتِ حَالْتِي بُوْلِيْب، شَخْص بِيْر ضَرُوْرَتِ حَالْتِيگَه تُوْشِيْب قَالَه دِي وَ اُو مَنَه بُو ضَرُوْرَتِ حَالْتِي اُوْرْتَه دَن كُوْتَه رِيْلْگُوْنچَه، اُوْرِي نِي مَوْجُوْد وَ ضِيْعِيْتِيگَه وَ كُوْنْدَه لِيك اِيخْتِيَاچَلَرِيگَه مُنَاسِب بُوْلِگَن اِجْتِهَادِي اِيْرَايَه بِيْرَه دِي.

حَاضِرگِي ضَرُوْرَتِ وَ اِضْطِرَارِ حَالْتِيْدِيگِي مَنَه بُو اِجْتِهَادِي "اُوچ اَبَزَارْدَن" بِيْرِي نِي اِيْرَايَه بِيْرِيْشِي وَ اَنَه بُو اِضْطِرَارِي حَالْتِ اُوْرْتَه دَن كُوْتَه رِيْلْگُوْنچَه اَلله نِي شَرِيْعِيْتِيْدِيگِي قَانُوْنلَرگَه خِلَاف بُوْلِگَن اِيشَلَر نِي قَيْلِيْشِي مُوْمَكِيْن. مَثَلًا حُدِيْبِيَه پِيْمَانِي كَبِي، مُسْلِمَانلَر مُهَاجِر بُوْلِيْب

كىلگنلرنى كافرلرگە تاپشيريىشگن. خە، اۇلر اۇرتە دىكى پيمان سببىلى مۇجىد مۇھاجرلرنى كافرلرگە تاپشيريىشگن، ياكى نىھايىتدە نازىك اۇرىنلردە كافرلرگە مالىيات، باج تۇلشگن؛ اصلىدە ايسە كافرلر مۇسلمانلرگە مالىيات، باج تۇلشلىرى كىرك ايدى. بۇ تۇلاوللرنى بۇگۇنگى كۇندە اكثر مۇسلمانلر كافرلرگە تۇلە شە دى و حۇددى شۇ كافرلر اوشە مالىياتلرنى، باجلرنى صرفلپ مۇسلمانلرنى قتللى عام قىلىشە دى، ياكى آلدىنگى دورە اسلامى اضطرارى بىدل حۇمىتلر اۇرتە دە صلح تۇزىش اۇچون اضطرارى حالت اۇرتە دن كۇتە رىلگۇنچە معلوم مبلغنى تۇلشگن.

منە بۇ بارە دە جۇدە كۇپ مىثاللرنى كىلتىرسە بۇلە دى، شىخصلر هم، كۇرۇهلر هم، اۇچ اىزار هم اضطرارى حالتگە دۇچ كىلىشە دى؛ حتى بۇ حالتگە نۇبوت منھىجگە اساسلنگن اسلامى حۇمىت دۇچار بۇلىشنى مۇمكىن، رسول الله صلى الله عليه وسلم خۇددى شۇ ايشنى قىلگن ايدىلر، اسلامى اضطرارى بىدل حۇمىتلر هم بنى اُمىيە نى بعضى حاكملىرگە اۇحشپ بۇندى حالتگە دۇچار بۇلىشلىرى مۇمكىن، اۇلر اضطرارى حالت اۇرتە دن كۇتە رىلگۇنچە رىملىك كافرلرگە پۇل تۇلشگن، ياكى بۇ حالتگە مۇجاهدلر نىنگ واجد شۇراسىنى مالىسى هم دۇچ كىلىشلىرى مۇمكىن، بۇ كىلى ايشلرنى سۇرىە دىكى، عراقدىكى، يىمىندىكى، افغانىستاندىكى، چىچىندىكى مۇجاهدلر تۇزىلگن پيمان سببىلى عملگە اشىرىشگن، آلدىن اىنگە نىمىزدىك بۇندى اضطرارى حالتگە يىكگە شىخصلر هم دۇچار بۇلىشنى مۇمكىن.

منە بۇ حالتلرنى برچە سىدە يعنى ضرورت و اضطرارى و ضىعيتلردە شۇ نرسە نى تۇشۇنىب اىشىمىز كىركىكى، اگر شىخصلر الله نى شرىعئىدىكى قانونلرگە خلاف بۇلگن ايشنى قىلىشگە مۇجبور بۇلسە و اۇنى بۇ ايشى كۇنلر، ايلر ايمس بلكىم پىللر دوام ايتە دىگن بۇلسە، اما ضرورى حالت اۇرتە دن كۇتە رىلمسە، بۇ كىشىنى قىلگن ايشىگە غدر كىلتىرىشىمىز كىركىكى، اگر باشقە لر انه بۇ شىخصلر ضرورت و اضطرارى حالتىدە ياردم بىرىشگە قادر بۇلىشمە گن تقديرده هم، حدىاقل اۇنگە تۇحمت قىلىشمە سىن، تمغه و لقبلر ياپىشىتىرىشمە سىن، همده اشكاره ظلم هم قىلىشمە سىن.

حۇپ، ايندى دۇستلر سۋاللىرىگە نوبت كىلدى:

۱ - اَلْسَلَامُ عَلَيكُمْ بِرَادَر، حَقِيقَى وَ قَوْشِيمِچَه بَدَعَت قَنْدَى مَعْنَالَرْدَه كِيلگَن؟

مَنَه بُو اِصْطِلَاحلَرگَه اِيضَاح بِيَرِيشْدَن اَلدِين يَنَه بِيَر بَار قَيْتَه رِيْب اَيْتَه مَن، بُو اِصْطِلَاحلَرنى بَعْضَى فُقَهَالَر وَجُودگَه كِيَلْتِيَرِيشگَن، اُولرگَه قُرْآن وَ سُنَّتگَه قَرگَندِيك نَظَر بِيَلَن قَرَب بُولمِيدى، اَگر بِيَر كِيشى بِيَر نَرسَه دِيگَن بُولسَه، اُو مُطْلَق نَرسَه حَقِيْدَه گَه بِيَر مَه گَن، اُو اَيْتگَن نَرسَه اُوْشَه اَدْمَنى اُوْزِينى سُوْزى خَالاص. ايندى سِيْزنى سَوَالِيْنغِيْزگَه كِيَلْسَك:

حَقِيقَى بَدَعَت يَعْنَى: شَرِيْعَتْدَه اَصْلَى بُولْمَه گَن بَدَعَت، اُو اِخْتِصَار بُوِيچَه هَم، تَفْصِيْلَاتلَر بُوِيچَه هَم مُعْتَبَر دَلِيْلگَه حَتَّى شِبَه دَلِيْلگَه هَم سُوْينمِيدى. نُبُوْت مَنَهجِيْگَه اَسَاسلَنگَن خِلَافَتنى اُوْرِنِيْگَه شَاهِيْغَرلِيك بَدَعْتِينى كِيَلْتِيَرِيش كِيى، يَاكِي اَللَه نى شَرِيْعَتِيْدِيْگى قَانُونلَرْدَه هِيچ قَنْدَى اَصْلگَه اِيْگَه بُولْمَه گَن تَفَرُّق بَدَعْتى هَم مِثَال بُولَه اَلَه دى.

اَمَّا قَوْشِيمِچَه بَدَعَت يَعْنَى: شَرِيْعَتْدَه اَصْلَى بَار، اَمَّا سَبِيْدَه، جِنْسَدَه، كِيْفِيْتَدَه، عَدَدَدَه، مَقْدَارَدَه، زَمَانَدَه يَا مَكَانَدَه اُوْزگَرِيشَلَر وَ اُوْرِيْن اَلْمَه شِيْشَلَر رُوْى بِيَرگَن بُوْلِيشى مُؤْمِكِيْن، شُو دَر سِيْمِيْزنى اَوْلِيْدَه بُونگَه اِيْشَارَه قِيْلِيْب اُوْتدِيك.

۲ - سَلَام، اَگَاهَانَه وَ اُوْزِينى اِيخْتِيَارى بِيَلَن دِيْمَاكْرَتلَرنى يَاكِي اُوْجَلَاننى كُوْرُوْهَلَرىنى مُسْلِمَانلَرگَه قَرشى تَبْلِيغى يَا حَتَّى مَالِيَه وى جِهْتَدَن جِمَايَه قِيْلَه يَاتگَن وَ اَدْمَلَرنى اُولرگَه يَارْدَم بِيَرِيشگَه تَرغِيْب قِيْلَه يَاتگَن بَدَعَت اَهْلِيْدَن بُولگَن سِكُوْلار مُلَانى اَرْتِيْدَه تُوْرِيْب نَمَاز اُوْقِيْشَلِيك تُوْغرى بُولَه دِيْمى؟

مَنَه بُوندى سِكُوْلار وَ مُشْرِك شَخْص «دُعَاةٌ عَلَى اَبْوَابِ جَهَنَّمَ» وَ «اَنْمَةٌ الْمُضِلِّيْنَ» وَ اُولْمَايى سُوْء جُمْلَه سِيْدَن بُولگَن مُرْتَد جِسَابَلَه نَه دى، اُونى بَدَعَت اَهْلَى دِيْب بُولمِيدى؛ بُو شَخْص مُكْفَرَه يَا مُغْلَظَه بَدَعْتِيْگَه دُوچار بُوْلِيبدى، اُونى تُوْرَت

فِيْلَتِيْرَدَن (۱- جِنَايَتِيْ اِثْبَات قِيْلِيْش، ۲- جِنَايَتِيْ اَللّٰه وَ رَسُوْلِيْ تَامَانِيْدَن تَصْدِيْقَلَه نِيْشِيْ،
۳- تَكْفِيْرِنِيْ شَرَطْلَرِيْ، ۴- تَكْفِيْرِنِيْ مَانَعْلِيْكَلَرِيْ) اُوْتَكْه زِيْلْجِيْچ اُوْنْگَه اَهْلِيْ بَدَعْت
اِيْمَس، مُرْتَد دِيْبِيْلَه دِي. بُوْنْدِي مُرْتَدْنِيْ اَرْتِيْدَه نَمَاز اُوْقِيْشْلِيْك جَانِز بُوْلْمِيْدِي.

۳- اَلْسَلَامُ عَلَيْكُم بِرَادِر، سَاقَالْنِيْ تَكْغِيْدَن قِيْرِيْب تَشْلَه كَن كِيْشِيْ اَهْلِيْ بَدَعْت سَنَه لِيْب
بَدَعْتِيْ مُفْسَقَه نِي قِيْلِيْگَن حِسَابْلَه نَه دِيْمِي؟

اَكْر رَسُوْل اَللّٰه صَلَّى اَللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيْگ سَاقَال بَارَه سِيْدِيْگِي حُكْمَلَرِيْدَن اِيْشَانْچ وَ
خَاطِر جَمْعَلِيْك بِيْلَن خَبَر دَار بُوْلْسَه، اَمَّا قَصْدَن وَ اُوْزِيْنِيْ اِيْخْتِيَارِيْگَه كُوْرَه، هِيْچ قَنْدِي
اِضْطِرَارِيْ حَالْتَكْه تُوْشْمَسَدَن وَ هِيْچ قَنْدِي غُذْرَكْه اِيْگَه بُوْلْمَسَدَن تُوْرِيْب سَاقَالِيْنِي
قِيْرِيْب تَشْلَسَه، سُنْتَكْه مُخَالِف بُوْلْگَن فِسَقَه وَ كُوْناهِكْه دُوْچار بُوْلْگَن حِسَابْلَه نَه دِي،
اَكْر اُو مَنَه شُو شَرَايْطَدَه قَالِيْب اَنَه بُو جِنَايَتِيْنِي، كُوْناهِيْنِي دَوَام اِيْتِيْرَه دِيْگَن بُوْلْسَه،
اُوْنْگَه اَهْلِيْ بَدَعْت دِيْبِيْلَه دِي. اَمَّا اَكْر اِمَامِي نَوُوِي رَحْمَه اَللّٰه كَه اُوْحَشَب اِجْتِهَاد قِيْلْسَه،
بُو شَخْص خَطَاكَار مُجْتَهَدِنِي حُكْمِيْگَه اُوْتَه دِي وَ هَر قَنْدِي صُوْرَتَدَه اَكْر چِي اُوْنِيْنْگ
اِجْتِهَادِي خَطَا بُوْلْسَه هَم، اُو اُوْچُون بِيْر ثَوَاب بَار، اَكْر اُو اِضْطِرَارِيْ حَالْتَدَه مَنَه بُو
جِنَايَتِيْ قِيْلَه دِيْگَن بُوْلْسَه هَم، بَرِيْبِيْر اِضْطِرَارِيْ حَالْت اُوْرْتَه دَن كُوْتَه رِيْلْمَه كُوْنْچَه
بُو اِيْش اُوْنْگَه مُبَاه بُوْلِيْب قَالَه دِي.

۴- سُبُوْتَنِيْك كَنْلَرِيْدَه بَدَعْت حَقِيْدَه صُحْبَتْلَه شِيْلِيْگَن پِيْتَدَه، نِيْمَه اُوْچُون شِيْمِنِيْ پَاچَه
سِي، سَاقَال وَلَرْدَن مِثَال كِيْلَتِيْرِيْلَه دِي وَ قَالْگَن شَاهِيْغَر لِيْك حُكُوْمَتْلَرِيْ،
نَفْرُق وَحَقِيْدَه صُحْبَت قِيْلِيْشْمِيْدِي؟

چُوْنْكِي، اُوْلا اَنَه بُو شَخْصَلَر مِيْدَه مَسْلَه لَر بُوِيْچَه مُتَخَصِّصْ دُوْر لَر، اُوْلَر اَنَه بُو مِيْدَه
مَسْلَه لَر نِي حَدَدَن تَشْقَه رِي كَنْتَه لَشْتِيْرِيْب يُوْبَارِيْشْگَن، اِيْنْدِي اَصْلِيْدَه مِيْدَه مَسْلَه لَر نِي
كَنْتَه لَشْتِيْرِيْش اَرْقَه لِي مُهْم مَسْلَه لَر اُوْز- اُوْزِيْدَن مِيْدَه، اَرزِيْمَس بُوْلِيْب كُوْرْسَه تِيْلَه
دِي يَا حَتِّيْ اُوْلَرْگَه اِعْتَبَار هَم بِيْرِيْلْمِيْدِي وَ كُوْر مَسْلِيْكْه اَلِيْنَه دِي. بُوْنْدَن تَشْقَه رِي اَنَه

بُو شَخْصَلَّر شَرَعِي دَرَجَه آرگه آجره تيشيني هم بيليشميدى، شو سببلى هم جوده آسان
خَطَّارگه دۇچار بۇلشده دى.

بُو پيرده منه بُو بَحْث باره سيده ينه بير باشقه نۇقطة هم بار، اُو سَلْطَنَت اُولمَآلَرِيگه،
سُولْطَانلَرِنِيگ مَعْرُوضَه چيلريگه، اُولمَآي سُوءگه باريب تَقْلَه دى، انه بُو آيْتِيْب
اُوتِيلْگَن مُسْلَمَانلَر رَسْمِي صُورَتَدَه سَلْطَنَت اُولمَآلَرِيْنِي نَظَارَت آسْتِيْدَه دُورلَر.

بِير شَخْص آل سَعُودگه اُوْحَشَه گَن پادشاهليكنى فاسد رِيْجِيْمِيگه حَاكِم بُولْگَن آيْپَه رَتْدَه
مُفْتِي مَنَصِيْبِي بُوْيُوك اُولمَآلَرِنِي هِيْتِيْنِي كُورْسِيْسِيْنِي اِيْگَلْلَه گَن يَاكِي مَنَه بُو رِيْجِيْمِيگه
تِيْگِيْشِلِي بُولْگَن سُوْتُنِيْكَ كَنَللَرِيْدَن بِيْرِيْنِي اِدَارَه قِيْلَه دى يَاكِي مَسْجِدلَرْدَن بِيْرِيْنِي
مِنْبَرِيْنِي باشقه رَه دى؛ سِيْز مَنَه شُونْدِي شَخْص كِيْلِيْب مَثَلًا شَاهِيْگَرلِيْكَ بَدْعَتِي حَقِيْدَه
صُحْبَتْلَه شِيْشِيْنِي كُوتِيْسِيْزَلَرْمِي؟ يُوْق، اُو كِيْشِي بُو اِيْشِيْنِي اُورِنِيْگه حَاجَتگَه اُونْگ
آيَاق بِيْلَن كِيْرِيْشَلِيْكَ بَدْعَت، دِيْيِدِي وَ بُوْنِي تَامَاشَه بِيْنلَر اُوْچُون شُو دَرَجَه دَه كَتْتَه
لَشْتِيْرِيْب تَشْلِيْيِدِي، بِيْزَلَر بُونْدَن باشقه اُورِنلَرگه هم گُواَه بُولْگَنْمِيْز.

۵- اَلْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، اَهْلِي بَدْعَتِي تَرْك قِيْلِيْنِيْشِي وَ اُولَرْدَن اُوزَاقْلَه شِيْش كِيْرَكْمِي؟

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَت قِيْلَه دِيْلَر: «لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ
ثَلَاثِ لَيَالٍ»،^{۳۴} مُسْلَمَان شَخْص اُوزِيْنِي بَرَادَرِيْدَن اُوْچ كُونْدَن آرْتِيْق يُوْز اُوْگِيْرِيْب
يُورِيْشَلِيْگِي حَلَال بُولْمِيْدِي. اِيْنْدِي اْگَر بِيْر شَخْص بُو سُوْزگَه قُولَاق سَالْمَسْدَن اُوْچ
كُونْدَن آرْتِيْق يُوْز اُوْگِيْرِيْب يُوْرَه دِيْگَن بُولْسَه، بُو كِيْشِي بَدْعَتگَه دُؤْچَار بُولِيْبِيْدِي، اْگَر
اُو بُو اِيْشِيْنِي دَوَام اِيْتِيْرَه دِيْگَن بُولْسَه، جَهَنَّمگَه مُسْتَحَق بُولَه دى. چُونَكِي اُو اَهْلِي
بَدْعَت بُولْگَن وَ بُو بَدْعَتِيْنِي دَوَام اِيْتِيْرِيْگَن. رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُو بَارَه دَه
بِيْر نَرْسَه نِي تَعِيْن قِيْلِيْب اِيْتَكْنَلَر، اُو اِيْسَه باشقه نَرْسَه نِي قِيْلْگَن وَ بُو اِيْشِيْنِي دَوَام
اِيْتِيْرِيْگَن، اَلْبَتَّه اُو جَهَنَّمگَه مُسْتَحَق بُولَه دى.

^{۳۴} - البخاري (۵۷۲۷)، ومسلم (۲۵۶۰) از أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه روايت کرده اند.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَتُ قَبِيلِهِ دَيْلَرُ: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ»^{٣٥}، أَكْرَأُ أَوْ أُوْجُ كُونَدَنْ أَرْتِيْقُ يُوزُ أُوْغِيرِيْبُ يُورْسَهَ وَ مَنَهَ شُوْ حَالْتِيْدَهَ أُوْلَسَهَ، جَهَنَّمْگَهَ تُوْشَهَ دِي. يَعْنِي أَوْ أَهْلِي بِدَعْتِي حَدِيْدِيْگِيْ كُوْنَاهِنِي قِيْلِيْبِيْ، وَ كُوْلُ بِدْعَهٍ ضَلَالَهٌ، وَ كُوْلُ ضَلَالَهٍ فِي النَّارِ. بِيْزِ أُوْنْگَهَ أَهْلِيْ بِدَعْتِ دِيْبِيَهَ أَلَهَ مِيْزِ، چُوْنِكِيْ أَوْ أُوْجُ كُونَدَنْ أَرْتِيْقُ يُوزُ أُوْغِيرِيْگَنْ وَ مَنَهَ بُوْ اِيْشَدَهَ دَوَامِ اِيْتِيْگَنْ وَ شُوْ حَالِيْدَهَ أُوْلِيْگَنْ.

أَصْلِيْ كَافِرِيْ هَمْ دَعَوْتُ مَرَحَلَهَ سِيْدَهَ تَشَلَبُ كِيْتِيْشِيْلِيْكِ هَمْ غَيْرِيْ شَرْعِيْ حِسَابَلَهَ نَهَ دِي؛ أَمَّا شَخْصٌ مُنَافِقَلَرِنِيْ وَ سِيْكُوْلَارَزَدَهَ لَرِنِيْ تُوْدَهَ سِيْگَهَ قُوْشِيْلِيْگَنْ بُوْلَسَهَ، أُوْنَدَنْ "اِيْخْتِيَاطٌ" بُوْلِيْشِ كِيْرَكِ، يَعْنِي خُوْشِيَارِ بُوْلِيْشِيْمِيْزِ كِيْرَكِ، أُوْنَدَنْ اِيْخْتِيَاطٌ بُوْلَهَ مِيْزِ، أَكْرَأُ فَاسِيْقُ مُسْلِمَانِ شَخْصَدَنْ أُوْزَاقَلَهَ شِيْشِيْلِيْكِ شَرْعِيْ أَسَاسْگَهَ يَآ شَرْعِيْ مَصْلَحَتْگَهَ كُوْرَهَ قِيْلِيْبِيْهَ دِيْگَنْ بُوْلَسَهَ، أُوْنَدَهَ جَائِزٌ بُوْلَهَ دِي.

سَوَاللُرُ جُوْدَهَ كُوْپِ، شُوْ بِيْرَدَهَ بِيْتِيْنِيْچِيْ مُقَدَّمَاتِ دَرَسِيْمِيْزِنِيْ نِهَآيَهَ سِيْگَهَ بِيْتِيْگَهَ زَهَ مِيْزِ وَ أَلَلهُ تَعَالَى دَنْ هَمْهَ مِيْزِيْگَهَ تُوْفِيْقُ بِيْرِيْشِيْنِيْ وَ بَدَعْتُ تَعْرِيْفِيْنِيْ هَمْ بَاشَقَهَ أُوْرِيْنَلُرُ كِيْبِيْ اِسْلَامِيْ قِيْلِيْشِيْمِيْزِنِيْ طِيْلِبُ قَالَهَ مِيْزِ، وَ أَلَلهُ تَعَالَى دَنْ كُوْزَلَهَ كَنْ مَقْصَدَلُرِيْمِيْزِنِيْ يَعْنِي أَهْلِيْ قَبِيْلَهَ گَهَ نِسْبَتًا دِيْبِيْلَا مَتِيْگَهَ مِيْزِنِيْ اِصْلَاحِ قِيْلِيْشِيْنِيْ، هَمْدَهَ بُوْلَعْنِيْگَنْ وَ بُوْلَعْنَمَهَ كَنْ مُسْلِمَانِ آيَهَ – سِيْنِيْگِيْلُرِيْمِيْزِ وَ بَرَادِرَلُرِيْمِيْزِيْگَهَ يَحْشِيْلِيْكِنِيْ بِيْتِيْگَهَ زِيْشَدَهَ بِيْزَلُرِيْگَهَ يَارَدَمِ بِيْرِيْشِيْنِيْ، مَعْرَآنِسِيْزِ بَرَادِرَلُرِيْمِيْزِنِيْگَ أَهْلِيْ قَبِيْلَهَ گَهَ نِسْبَتًا رَآئِحُ بُوْلِيْگَنْ هُجُوْمَلُرِيْدَنْ، حَمَلَهَ لُرِيْدَنْ، حَقَارَتَلُرِيْدَنْ أَهْلِيْ قَبِيْلَهَ نِيْ پَاكِ وَ أُوْزَاقِ قِيْلِيْشِيْنِيْ سُوْرِيْمِيْزِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ.

رَبَّنَا أَعِزَّنَا بِالْإِسْلَامِ، وَأَعِزَّ بِنَا الْإِسْلَامَ، اللَّهُمَّ أَعْلِ بِنَا كَلِمَةَ الْإِسْلَامِ، وَارْفَعْ بِنَا رَايَةَ الْقُرْآنِ.

^{٣٥} - أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ. وَقَالَ النَّوَوِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ فِي «رِيَاضِ الصَّالِحِينَ» (ص ٤٣٣)؛ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلِيٍّ شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ. وَكَذَا صَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ فِي «صَحِيحِ أَبِي دَاوُدَ»

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته^{٣٦}

^{٣٦} پیاده شده از نوار صوتی شیخ ابوحمزه المهاجر هورامی حفظه الله